

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

AL. I. ODOBESCU

VRABIESCU, L

BASME

(Jupân Rănică Vulpoiul, Tigrul păcălit,

Basme mitologice, Basmul feciorului de împărat cel
cu noroc la vânat)

238-50

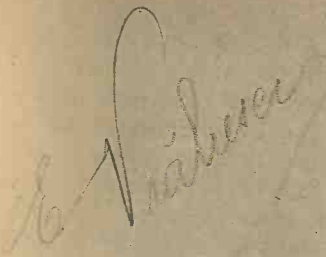

VRABIESCU E
BUCUREȘTI

Editura Librăriei LEON ALCALAY

CALEA VICTORIEI, 37

1908

Jupân Rănică Vulpoiul

Basm pentru copii, localizat

A fost odată
Ca niciodată;
Dacă n'ar fi,
Nu s'ar povesti,

pe vremea când chiar și dobitoacele ajungeau să se facă Domni și boieri aci pe pământ..., a fost un puiu de leu, mândru și frumos, care, fiind el din viță de Domni, fiarele și lighioanele îl aleseră pe dânsul ca să fie peste ele mai mare, și de aceea îi și ziseră Leonilă împărat.

Aflând însă Leonilă împărat că dobitoacele nu trăiesc în bună pace unele cu altele și că cele mai tari jefuesc pe cele mai slabe, fără măcar să ceară voie dela dânsul, el hotărî într'o zi să adune la sfat pe toți

supuşii săi, ca să le dea de ştire cum că voieşte cu tot dinadinsul ca lucrările să meargă într'altfel pe viitor. De aceea, îndată trimise peste tot locul porunci străşnice ca toţi de acum înainte să aibă a trăi în cea mai bună înţelegere şi ca să nu mai fie voie a se face cuiva vre-o nedreptate, fără de ştirea şi de învoirea împărăţiei. Totdeodată, porunci să se cheme la curtea domnească tot neamul dobitocesc. Atunci veniră din toate părţile, păsări, lighioane şi fiare, animale de tot felul, care mai mari, care mai mici, şi toate se închinară împăratului şi îi mulţumiră din băierile inimii pentru porunca înţeleaptă ce o dăduse. Dar pe când toate căpeteniile dobitoceşti se adunase la curtea împărătească ca să ţie sfat, de odată se lăţi vestea cum că unul numai dintre fruntaşi lipsiă şi că acela cu nici un preţ nu voeşte să vină. Acesta eră chiar jupân Rănică Vulpoiul, lighioană vicleană şi pricepută. Lesne înţeleseră toţi pentru ce nu cutezà să-şi arate faţa dinaintea împăratului ; căci pretutindeni erau cunoscute multe mişelii ce el făcuse, călcând şi puind pe tot minutul la uitare poruncile date de stăpânire. Şi adevărul eră că toate dobitoacele veniseră cu câte o plângere împotriva lui, afară numai de buna lui rudă, vătaful Bursucel.

Mai întâi ieși cu jalbă, vornicul Lupu Falcă-Lată, cerând să i se facă dreptate pentru toate necuviințele cu care jupân Rănică Vulpoiul îndrăznise a se purtă către soția și către copiii d-sale. Apoi se arată cu plângere tot împotriva lui, aprodul Poataie Dulău și medelnicerul Urechilă Iepuraș; dar cel care din toți sbieră mai tare și mai fără de șir eră chiar Măgărilă vechilul, pe care îl alesese de avocat dobitoacele cele mai puține la minte. Indată însă ce toți aceștia își sfârșiră pârile și jeliurile lor, vătaful Bursucel, ca o rudă bună, începù să apere cu vorbe pe verișorul său Vulpoiul și p'aci p'aci eră să-l scape de orice osândă, când deodată se repezi în mijlocul adunării, cu penile și cu creasta sbârlite, vestitul logofăt Cucurigu Cocoș, care în gura mare, declară tuturor că jupânul Rănică i-a fost ucis pe pruncii și pe pruncele d-sale: — «Impărate! strigă bietul Cucurigu — fă dreptate celui mai nefericit dintre Cocoși. Coccoana Cloșcă, soția mea, scosese o spuză, o mândrețe de pușori, și cu toții împreună trăiam noi norociți, sub paza câtorva dulăi din cei mai voinici. Dar într'o zi, mișelul acela de Rănică veni în bătătură la noi, îmbrăcat cu o rasă călugărească și prefăcându-se că învață pe dinafară porunca Măriei-Tale, ca

«s'o aibă în veci aminte. Noi biet, amăgin-
 «du-ne de haina lui cea mincinoasă, nu
 «ne-am temut de dânsul, ci am urmat a
 «colindă risipiți d'a lungul gardului, ba
 «chiar și de a rătăci prin bălării, departe
 «de paznicii noștri. Atunci vai! vicleanul,
 «îndată ce ne simți fără de apărare, dete
 «năvală printre sărmanii puișorii mei și pe
 «câți dintr'înșii apucă, pe toți îi sugrumă.
 «Iată, privește: puica mea cea mai iubită
 «zace aci moartă dinaintea Măriei-Tale și
 «eu, Mărite împărate, cu lacrimile în ochi
 «cer să mi se facă dreptate!»

Leonilă împărat se supără foarte și se
 întristă adânc de acestea: deci nu-voi să
 mai dea crezământ spuselor și apărărilor
 vătafului Bursucel. Indată porni pe banul
 Martin Ursul, unul din cei mai de frunte
 boieri ai curții, pentru ca, cu voie fără
 voie, să-i aducă pe vinovatul Rănică. Acesta
 însă, ocolind primejdia, făcù bună primire
 banului Ursul și-i făgădui că va merge cu
 dânsul; dar mai înainte de plecare, îl poști
 ca să-i arate un loc unde el zicea că se
 pot găsi multe faguri de miere, de cele ce
 plac așa de mult urșilor. Când ajunseră
 însă la un loc cunoscut de Rănică, el dete
 brânci Ursului, și acesta căzù, biet, cu pi-
 ciorul prins într'o cursă; iar Vulpoiul fugi

p'aci îți e drumul, răsând cu hohote și strigând mereu :

— Joacă bine, moș Martine !
Să-ți dau miere de albine.

Abia scapă sârmanul Urs din cursă, lăsând în mâinile sătenilor vecini, care umblau să-l ucidă de bătaie, jumătate blana de pe dânsul și mai ales coada întregă. Vezi de aceea nici nu mai are ursul coadă ! Așa jumulit, beteag și rușinat, el se întoarce înapoi la curtea lui Leonilă.

Impăraful, mânios tare, trimise atunci pe postelnicul Motan Cotoiul, care eră vestit prin iscusința lui, cu poruncă să aducă cu orice preț pe Rănică ; dar nici p'acesta nu-l lăsă Vulpoiul nepăcălit. El îl tot mână cu vorba, îl laudă că e vânătorul cel mai minunat și puindu-i mândria în joc, îl îndemnă în sfârșit să se cerce a vână șoareci și chițcani într'un ambar întunecos, unde știa bine că sunt întinse lațuri pentru ca să prinză într'insele dihorii și alte lighioane stricăcioase. Bietul Motan, picând și el în capcană, miorlăia de durere și de frică din lăuntru : iar Rănică, bătând cu laba în pereții hambarului, îi strigă de afară răsând :

— Tprruț, pisică ! Tprruț, motan !
Prins-ai șoarec ori chițcan ?

Postelnicul Cotoi mănâncă și el o bătaie bună ca văru-său banul Ursul și se întoarse la curte, plouat ca vai de dânsul și cu coada între picioare. Atunci, toți într-o unire, osândiră la moarte pe jupân Rănică Vulpoiul, pentru că nu ținuse în seamă poruncile împăratești și își bătuse joc de trimișii stăpânirii.

Cu toate acestea, vătaful Bursucel tot se mai rugă să se facă și rudei sale și o a treia chiemare și se însărcină chiar dânsul a-l aduce. Când Vulpoiul văzù venind pe credinciosul său prieten Bursucel și înțelese de la dânsul că numai este loc de joc, se gândi și el că ar fi mai bine să se ducă însuși la împărăție. Dar cu cât mai mult se apropia de curte, cu atât i se făcea mai multă grijă, văzând mai ales cum se grămădiă gloata ca să-l vadă trecând. Cu toate acestea, Rănică merse de se închină smerit și cu supunere la împăratul, care nici gând n'avea să-i dea iertare. El povesti foarte lămurit neajunsurile ce pățise dela dânsul banul Martin și postelnicul Motan și se arată gata a răbdă orice asprime a soartei. Atunci pârîtorii lui ieșiră la lumină, având în capul lor tot pe vestitul lor vechil Măgărilă; dar ei erau așa de numeroși, avocatul sbiera așa de urît și Rănică se apăra cu așa multă iscusință, încât mulți din adu-

nare începură ca să-l vadă scăpat. Inșă tocmai atunci se deteră pe față cele mai groasnice mișelii ale lui, și judecătorii, într'o unire, îl osândiră ca vinovat bun de spânzurătoare. Indată atunci, rudele lui toate părăsiră curtea, și împăratului nu-i părù bine de aceasta, căci acele rude și rubedenii erau multe la număr și tot dobitoace cu putere și cu dare de mână. Boierii Lupu Falcă-Lată, Martin Ursul și Motan Cotoiul, zău, nu prea știau cum o vor scoate la căpătâiu cu îndeplinirea pedepsei; iar Rănică, simțind toate aceste greutateți, își bătea joc pe ascuns de dânșii și începuse a se chibzui cum să facă ca să scape nevătămat. Când i se puse ștergarul de gât ca să-l spânzure, el se rugă să fie îngăduit a-și mărturisi în fața lui păcatele, mai nainte de a muri. I se dete voie; și el, numai atâta așteptă. După ce povestì nemerniciile tinerețelor sale, prin cuvinte meșteșugite, dete să înțeleagă că, în viața lui, furase o mare comoară de bani și de scule, cu scop de a oprì și de a nimici un complot ce se urzise împotriva lui Leonilă Împărat. Auzind aceste cuvinte, împărăteasa prinse mare dorință de a ști cum și ce fel se petrecuse lucrurile și ea înduplecă pe soțul său ca să dea voie lui Rănică să spuie toate mai pe larg. Acesta, pre-

făcându-se că ar fi adânc pătruns de mustrare și de grijă, istorisi, îndată o lungă poveste despre un complot care s'ar fi urzit mai de demult între banul Martin Ursul, vornicul Lupu Falcă-Lată și postelnicul Motan Cotoiul ca să dea jos de pe tron pe Leonilă Împărat și să ridice pe Martin Ursul la scaunul domniei. Ca să nu lase nici o bănuială asupra adevărului scor-nirilor sale, el amestecă în acel închipuit complot pe răposatul tatăl său, care murise de mult, și chiar pe prietenul și ruda lui, vătaful Bursucel. De pe spusele lui, toată acea urzeală eră întemeiată pe o bogată comoară de bani, cu care răsvrățitorii aveau de gând să cumpere pe ostași, pe pasnicii și pe slujitorii împăratului; iar el, Rănică, furând acea comoară și ascunzând-o, scăpase zilele lui Leonilă Împărat.

Aflând acum mai întâi despre toate acestea, împăratul și împărăteasa începură a cam dori să capete pe seama lor acea vestită comoară și cercetară pe Rănică despre locul unde ea se află ascunsă; dar Vulpoiul șiret găsi atunci vremea numai bună ca să intre la tocmeală asupra iertării sale. Împăratul cam sta la îndoială; dar împărăteasa ceru cu tot dinadinsul ca jupân Rănică să fie iertat. Acesta spuse atunci că comoara se află pilită în preajma

unei fântâni, în mijlocul unei păduri, departe, foarte departe; iar, fiindcă împăratul nu prea voia să dea crezământ la o istorie așa de neauzită, Vulpoiul chiamă drept dovadă, pe bietul medelnicerul Urechilă Iepuraș, care tremurâ de frică, spre a mărturisi și el dacă nu e adevărat că se află departe, foarte departe, o pădure, întocmai astfel după cum el zisese.

Ciudat lucru se pare, dar împăratul se mulțumî cu această mărturie. El bucuros ar fi mers însuși cu Rănică până la acea pădure, dar Vulpoiul, rumegând în mintea lui alte năstrăvăanii, îl rugă să-i da voie a se duce mai întâi la o mănăstire, de precum se legase cu sufletul, ca să se roage pentru iertarea păcatelor sale. Împăratul nu făcù nici o împotrivire. Pe banul Martin și pe vornicul Falcă Lată îi băgă la închisoare; iar kir Behehe Berbecilă, care era și țarcovnicul palatului, citi lui Rănică o molitvă ca să-i fie drumul norocos. Se luă tot atunci hotărîre ca toată curtea împărătească să-l aștepte în cale, nu departe de locul unde avea să meargă și astfel el se porni. Dar ca să nu-i fie urît singur la drum, el rugă pe Behehe Berbecilă și pe medelnicerul Iepuraș ca să-l însoțească amândoi măcar o bucată.

Când se văzù aproape de casă, făcù ce

făcù și despărți pe tovarășii lui, unul de altul și îndată înghesui pe bietul Iepuraș la o strimtoare și-i sucì gâtul. Apucase, el și ai lui, și mâncase carnea sârmanului dobitoc, când sosi Berbecilă ca să caute pe soțul său de drum. Rănică îi spuse că medelnicerul Urechilă, simțindu-se cam ostenit, se închisese într'un cuptor ca să doarmă mai liniștit, dar totdeodată el adăogi: — «Știi, frate Berbecilă că trebuie îndată să pleci înapoi ca să duci împăratului o scrisoare foarte însemnată, din care negreșit că și d-niei tale ți se vor trage mari foloase și vei căpăta multă trecere pe lângă împăratul, dacă îi vei duce cât mai curând darurile care sunt în această desagă».

Cum auzi una ca asta, gugumanul de Behehe începù a săltà și a se gudurà de bucurie, pe când Vulpoiul cu Vulpoaica și cu Vulpișorii lor ședeau lungiți pe pat și se uitau cu mirare la dânsul cât de poznaș jucà el de veselie. Rănică îi atârnă de gât atunci o desagă, în care el ghemuise pielea Iepurașului jupuit și mâncat, și îi făcù vânt să plece.

Puteti să vă închipuiți ce supărare prinse pe împărat când deschizând desaga cea cu știrile și cu darurile, în loc de acestea, pică dintr'însa pielea sârmanului Urechilă! Atunci pricepù că chiar și pe

dânsul îl înșelase mișelul de Rănică. Banului Martin și vornicului Falcă-Lată le dete drumul dela închisoare, iar pe kir Behehe, împăratul, ne mai voind să-l vază în ochi, îl lăsă pe seama Lupului ca dânsul să-l procopsescă cum va ști și să-i găsească leac la toate neajunsurile câte suferise. De atunci s'a și făcut ruptoare ca berbecii și oile să fie jefuite de lupi. Dar nici cu atâta nu se mulțumî împăratul, ci dete și o serbare mare, numai pentru ca să aducă mângâiere lui Falcă-Lată și lui Martin Ursul, pe cari îi nedreptățise. Tocmai în mijlocul veseliilor acelei sărbători, sosiră și alte știri despre mișelii mai proaspete ale jupânului Rănică Vulpoiul. Mâniindu-se atunci împăratul peste măsură hotărî să trămiță toată ordia sa ca să prăpădească cu totul pe acel îndrăzneț înșelător. Dar vătaful Bursucel, tot mereu credincios verișorului său, se grăbi a-i da de știre și-l îndemnă ca să vie cât mai neîntârziat la curte și să răspunză însuși la învinovățirile ce i-se aduceau. El se înduplecă și veni.

Bursucel se duse la împărat ca să-l roage să primească pe ruda sa, jupânul Rănică; iar aceasta, când se văzù dinnaintea lui Leonilă, se apropie cu îndrăzneală de tron și dete în genunchi, în fața tuturor lighioanelor adunate. Împăratul, cu glas aspru, îi

impută că ar fi ucis mișelește pe sluga lui cea credincioasă medelnicerul Iepuraș, și că el a pricinuit moartea țârcovnicului său, kir Behehe, care cântă așa frumos în strană. La acestea, Rănică cu fățarnice cuvinte, se prefăcù parcă ar fi adânc mâhnit de cele ce s'au întâmplat; dar totdeodată, el arată o mare mirare de câte auziă și stăruî fără de rușine a zice că Berbecilă, iar nu el, a ucis pe iepuraș ca să ia dela dânsul niște bogate daruri pe care chiar el, Rănică, le dase credinciosului medelnicer ca să le ducă mai iute Măriei Sale. Dar împăratului i se făcù acru cu atâtea încurcături, neștiind ce să mai aleagă din așa multe minciuni, și de multă supărare se sculă și plecă la vânătoare, lăsând pe boierii săi să facă cum vor ști.

Rănică însă nu-și perdù cumpătul și pe loc îi dete în gând să ceară ajutor dela o veche prietenă a lui, bătrâna jupăneasă Albina, care eră de casă la împărăteasa, îi făcea dulceturi și îi descântă de deochi. Dânsa puse pe fiecare zi la împărăteasă câte o vorbă bună pentru Rănică, astfel încât nu i se făcù nici un rău. Mai pe urmă ea se ispitì a aduce aminte despre sculele pe care Vulpoiul zicea că le ascunsesese, le laudă precum se pricepù mai bine și încredință pe stăpână-sa că Rănică sin-

gur ar fi în stare să le găsească și să i le aducă, dacă i s'ar da drumul dela închi-soare. Pe de altă parte, jupân Vulpoiul mijloci ca să se șoptească la urechia împărățului despre multele slujbe pe care le făcuse Statului răposatul tată-său, pe când trăia; mai pe urmă el ceru ca cei ce l-au pârît să dea cel puțin dovezi și în sfârșit, ca să curme mai iute toate greutățile, propuse ca neînțelegerea între dânsul și dușmanii lui, să se stingă printr'o luptă dreaptă. Pe vremea de atunci erà obicei și lege ca orice sfadă, orice ceartă și orice judecată să se spargă cu bătaie; părțile protivnice se apucau la trântă și care din doi biruia, aceluia îi rămâneau toate dreptățile.

Propunerea lui Jupân Rănică se ținù seamă și voinicul Falcă-Lată ceru numai decât ca el, și nu altul, să intre în luptă cu Vulpoiul. Acesta, însă, știind bine că lupul e mai vârtos la vână decât dânsul, se cam codia și căută prilej să scape; dar toate fură de prisos, căci Lupul erà foarte îndârjit din pricina tuturor răutăților pe care Rănică cu drept și cu nedrept le aruncase asupra lui. Se hotărî dar lupta fără de cruțare și se alese ca loc de bătae țarcul rotund al târlei împărătești.

A doua zi, după ce trase un somn bun

toată noaptea și mănăca ca un voinic dimineața, Rănică intră în cercul luptei cu părul de pe dânsul lins și prelins, cu trupul uns peste tot cu ulei. Așa îl învățase jupâneasa Albina, care se pricepea la tot felul de fermece băbești; ba ea îi făcuse și descântece ca să poată birui pe dușmanul său. Lupul și Vulpoiul se puseră drept în față unul cu altul; iar toate celelalte dobitoace, dela împărat până la pârcălab, și dela Vlădică până la opincă, stau rânduite jur împrejurul țarcului și priviau cu ochii sticliți la lupta voinicilor. Vulpoiul începă îndată să-și învârtească coada cea stufoasă, ca o apărătoare, și prefecându-se că vrea să fugă aruncă cu țărână în ochii Lupului, de-i luă vederile; îndată sărî iute pe dânsul și se cercă din toate răsputerile ca să-l sfășie și să-l sugrume. Dar vornicul Falcă-Lată, opintindu-se și dânsul, printr'o suceală puternică, culcă jos pe Rănică, îl propti sub picioare și-și înfipse colții în laba lui. Vulpoiul însă nu-și pierdă sărita într'o primejdie așa de mare, ci întorcându-și pe furiș ochii în partea staulului, unde se închisese pentru acea zi, turma de oi a împăratului, începă să strige: — «Sai, jupân vornice, c'au scăpat mieii din staul și-i mănâncă câinii! — Lupul lacom și

prost se repezi să apuce și el un cârlan; dar în vremea aceasta, Vulpoiul sprinten îi sări în chică și-l doborî jos. L-ar fi ucis pe loc dacă însuși Leonilă împărat nu i-ar fi zis să-l ierte cu zile.

Din minutul acela jupân Rănică Vulpoiul rămase tare și mare, și fără de vătămare. Impăratul puse de-l îmbracă cu caftan de catifea roșie îmblănit și îl făcu mare vistier. Toți de toate părțile veniră de se închinară la dânsul cu smerenie și supunere, ba încă și la cucoana vulpoaica și la coconașii vulpișori, care sosiră îndată la curtea împărătească.

Trecu astfel cât trecu; dar fiindcă năravul din fire nu are lecuire, jupân Rănică Vulpoiul nu se lăsă de mâncătorii și de vicleșuguri, nici când ajunse om de frunte. Mișeliile lui se deteră din nou pe față; dar în rândul acesta, nu-l mai ajută nici un meșteșug, ci fù silit să fugă și dela curtea împărătească și dela casa lui; hoinar și pribeag, el de atunci înainte își petrecu vieța furișindu-se prin tufe și prin vizuini, huiduit și batjocorit de toți, până ce într'o zi, umblând, după năravul său cel vechiu, să se vâre într'un coteș cu găini, copoii din bătătură îl urmară, îl zăriră, îl luară

în goană prin pădure, îl prinseră și-l fă-
cură mici-fărâmică. Să-i fie țărâna ușoară!

Încălecai p'o coadă de vulpe
și spusei cui vrù s'asculte
basmul lui Rănică Vulpoiul
pe care l-a răpus copoiul.

Tigrul păcălit

Povestire pentru copii, localizată.

Mai deunăzi eram la Galați și pentru ca să-mi treacă de urât și să mai aflu și câte ceva, am ieșit să mă plimb la port, Norocul a voit ca să întâlnesc îndată pe un vechiu amic al meu, pe care de mult nu-l văzusem și să petrec cu dânsul câteva ore foarte plăcute. Amicul meu este un neguțător din partea locului, om foarte considerat și foarte iubit de toată lumea, fiindcă el, prin munca sa, și-a câștigat o avere însemnată, de care se bucură, făcând bine cui poate; iar firea lui este așa de veselă și de glumeață încât cu dânsul nu poate cineva să se unească. Știe să spună și să descrie o mulțime de lucruri pe care însuși le-a văzut și le-a învățat în numeroasele sale călătorii: căci, fiind de părinți

în goană prin pădure, îl prinseră și-l fă-
cură mici-fărâmică. Să-i fie țărâna ușoară!

Incălecai p'o coadă de vulpe
și spusei cui vrû s'asculte
basmul lui Rănică Vulpoiul
pe care l-a răpus copoiul.

Tigrul păcălit

Povestire pentru copii, localizată.

Mai deunăzi eram la Galați și pentru ca să-mi treacă de urît și să mai aflu și câte ceva, am ieșit să mă plimb la port. Norocul a voit ca să întâlnesc îndată pe un vechiu amic al meu, pe care de mult nu-l văzusem și să petrec cu dânsul câteva ore foarte plăcute. Amicul meu este un neguțător din partea locului, om foarte considerat și foarte iubit de toată lumea, fiindcă el, prin munca sa, și-a câștigat o avere însemnată, de care se bucură, făcând bine cui poate; iar firea lui este așa de veselă și de glumeață încât cu dânsul nu poate cineva să se unească. Știe să spună și să descrie o mulțime de lucruri pe care însuși le-a văzut și le-a învățat în numeroasele sale călătorii: căci, fiind de părinți

din Galați, el, de tânăr s'a înrolat ca matroz pe o corabie englezească și, cutreierând toate țările și toate mările lumii, s'a ales până în sfârșit cu multă minte, sănătate, avere și voie bună. Astfel este amicul meu domnul Stancu Poloboc, cu care mă plimblam mai deunăzi prin portul Galaților.

Vorbind cu dânsul când de una, când de alta, ne oprirăm în fața unei mândre corăbii englezești, care plutiă falnic d'asupra apelor Dunării, lănțuită în ancorile ei; dintr'însa se descărcă felurită marfă și mai ales butoaie cu căpățâni și cu bulgări de zahăr. Amicul meu, aducându-și aminte cu plăcere de timpul tinereții, pe când și el n'avea altă locuință decât o astfel de scoică uriașă de lemn, îmi arată și-mi explică folosul și întrebuințarea diferitelor părți ale corăbiei, precum catarturi, pânze, frânghii, cârme, palimari și altele.

În timpul acesta, matrozii corăbiei și cărătorii sau hamalii portului umblau în sus și în jos, ca furnicile, scoțând din magaziile adânci ale pântecosului vas plutitor baloturi și butoaie cu marfă, încercându-le în roabe (sau cum ar zice la Galați, pe taraboanțe), și aducându-le, pe un podișor de bârne, până la mal, unde le așezau în teancuri. Toate acestea se făceau cu o iuțeală, cu o aprindere, cu un zgomot care

mă asurziau și mă amețiau; dar totuși îmi plăcea foarte a mă uita, căci toți erau veseli, sprinteni și lucrau cu inimă și cu mulțumire.

Pe când în acea învâlmășală tărăboanțele încărcate cu marfă trepădau în toate părțile, purtate în fuga mare de matrozi, se întâmplă ca două din ele să se ciocnească și butoaiele de zahăr se răsturnară pe jos, rostogolindu-se care în cotro apucă. Unul din butoaie se și desfundă în acea cădere și zahărul în bulgări, ce eră în el, se risipi pe pământ. Indată câinii, cari nu lipsesc în portul Galaților, se repeziră să îmbuce din el, socotind, bieteles javre flămânde, că au dat peste vreo mană; dar matrozii, ca să-i depărteze, deteră brânci butoiului crăpat, care sucindu-se deodată, acoperi, ca într'o cușcă, pe unul din lacomi.

Toată lumea se puse pe răs, dar mai mult și mai tare decât toți râdeă amicul meu Ștancu Poloboc; îi dase lacrimile în ochi și se țineă la piept și la pânțece, bietul om, de hohotele ce îl podidise. Mie unuia îmi eră teamă să nu se înece cu atâta răs.

Când se mai potoli această veselie, abia putu să-mi vorbească, stăpânindu-se cu anevoință.,

«Frate, — îmi spuse, — când am văzut

întâmplarea cu câinele și cu butoiul, mi-am adus aminte de o istorie ce am pățit eu, sunt acum mulți ani, tocmai prin insulele Africei; și trebuie să știi că de câteori îmi vine în gând istoria tigrului, pe care l-am păcălit așa de frumos, zău, nu mă pot opri de a râde ore întregi».

Și spuind astfel, Stancu meu se porni din nou pe răs. Eram foarte curios să cunosc istoria tigrului păcălit; dar abia mai târziu o putui afla dela amicul meu, care mi-o povestì într'astfel:

«Pe când eram matroz, lucrând și câștigându-mi pâinea pe o corabie englezească, se întâmplă adesea ca să călătorim pentru negoțul nostru până prin țări foarte depărtate, și treceau uneori luni întregi fără ca să vedem pământul cu ochii, ci numai valurile mării jur împrejurul nostru, iar d'asupra capului, cerul, când albastru și senin, când întunecos și posomorît.

«Dar când, atunci, după o lungă plutire sosiam la vreun țărm, mare plăcere erà pentru noi de a ne coborî din corabie și de a călca pământul țeapăn sub picioare. Erà pentru noi, corăbierii, ca o zi de sărbătoare, când puteam să gustăm un prânz liniștit, întinși la umbră, pe iarbă verde. Inșă ocaziunile de acest fel erau așa de rare încât uneori ne coboram chiar pe

țărături pustii și necunoscute, fără de a purta cea mai mică grijă de primejdiile ce ni se puteau întâmpla.

«Intr'o zi dar, trăgând cu vasul la coasta unei insule nelocuite din mările Africei, mi se făcù tare dor de a vedeà de aproape și de a pipăi cu piciorul iarba câmpului. Cerui atunci voe dela căpitanul corăbiei ca să mă dau jos la mal și să petrec câteva ore pe uscat. Matrozii, tovarășii mei, nu prea aveau încredere în acele locuri necunoscute, și abia găsi unul dintr'înșii, un American înalt și uscat, cu barbă dar fără mustăți, care primì să mă însoțească în călătoria mea pedestră. Luarăm cu noi o spată grasă de rămător afumat, o butilcă cu vin din cel mai bun, un ulcior cu apă proaspătă și cu aceste merinde, ne pornirăm veseli către mal.

«Când mă simții, eu unul, pe uscat, de bucurie și chiuind trăsei un pui de danț românesc, o corăbească vârtoasă de Galați; iar tovarășul meu, Americanul, văzând așa, începù și el să tropote în fața mea, jucând foarte serios și pe țacăneală un danț englezesc ce se chiamă «Gig». Danțul însă ne făcù gol la inimă și îndată ne veni în gând să găsim un adăpost de soare ca să ne așternem masa. Eu căutam cu ochii în dreapta și în stânga; mi

se pornise, biet, mințile cu dor către răcoroasele dumbrăvi din lunca Siretului; acolo, în insula cea pustie și prigorită de soarele african, abia se zăriau câțiva copaci din aceia cu ramurile înalte și șuie, care se chiamă *palmi*, și niște tufiș sălbatic, pe unde mai totdeauna cuibează șerpii cei veninoși cu plesnitori la coadă și alte fiare urâcioase.

«Pe câmpia șeasă, văzuram însă un ce negru și rotund, despre care nu ne prea puteam da seama. Stăturăm câtva la îndoială dacă ne vom îndrepta sau ba către acel punct necunoscut, care, dreptul lui Dumnezeu, ne cam puneà la îngrijare; dar Americanul meu scoase un ochian din buzunar și, îndreptându-l către acel punct, văzurăm curat și lămurit că obiectul bănuțit nu erà altceva decât un butoiu de lemn, așezat în mijlocul câmpiei.

— «E un poloboc!» — strigai eu cu bucurie, vorbind moldovenește, pare c'aș fi fost chiar în portul Galașilor.

— «O! o! Poloboc!» — repetă Americanul de mai multe ori cu mirare și din minutul acela, el nu mă mai chiamă altfel pe nume decât Poloboc. În urmă, matrozii ceilalți făcură toți ca dânsul, și iată cum, iubite amice, mi-a rămas numele de Stancu

Poloboc, de care nu mă plâng câtuși de puțin.

«Fie dar Poloboc! Noi alergăram îndată până la butoiul cel minunat și acolo, la umbra lui ne și așezăram ca să ne facem prânzul. Rezemați amândoi de doagele lui, cercuite, deșertăram veseli butelca de vin, îmbucând și din spata afumată. Lumea ni se părea toată a noastră, și crez că în palate de marmură și pe covoare de mătase, n'am fi trăit mai fără grije decât la umbra butoiului, pe iarba cea verde.

«Dar pe când noi gustam așa dulci și liniștite plăceri, un mare pericol ni se pregătiă. Se vede că mirosul mâncărilor și răsunetul veselelor noastre cântări deșteptară pe un tigru, mare și flămând, care dormiă ascuns sub un tufiș învecinat. Fiara cea sălbatică, semănând la trup cu o pisică uriașă, la păr galbenă și vărgată cu negru, se sculă binișor din locul unde eră pitiță, se furișă printre bălării și pe tăcute se apropie de butoiul nostru. Ajunsesse foarte aproape, când noi auzirăm fâșâind în dosul butoiului. Ne scularăm deodată în picioare, trântind jos talere și pahare, și când deterăm cu ochii de acea groaznică dihanie care sticliă privirea ei încruntată asupra noastră, inima în noi se făcù cât o gămălie de ac; tot sângele ne pieri din față; părul ni

se ridică vulvoiu și ne crezurăm mai mult morți decât vii. Cu noi armă n'aveam. Fiera răcniă cu turbare, rânjiă și-și arătă colții. Butoiul singur ne despărțiă de dânsa.

«Ce să facem? Incotro s'o apucăm?»

«Tigrul lungi pasul ca să ne ajungă; noi ne strecurarăm împrejurul butoiului. El începù să iuțească, dând ocol polobocului; noi alergarăm mai tare în jurul lui. Și astfel, noi înainte și tigrul dupe noi, ocolirăm de mii de ori butoiul. Nici dânsul nu ne putea prinde; dar nici noi nu puteam scăpa. Incepusem a crede că soarta ne-a osândit la groaznica pedeapsă de a ne petrece de aci înainte toată vieața, dând mereu raite și târcoale în jurul butoiului, cu tigrul după noi.

«Vai! ce viitor de spaimă! — ziceam noi în mințile noastre, turbate de frică și de osteneală.

«Dar se vede că și tigrului i se urise cu această goană rotocolită, întocmai ca alergătura cailor când treieră la arie. El de odată se opri în loc, și cugetând un minut, se repezi să sară drept d'asupra butoiul ca să ne ajungă îndată pe partea cealaltă. Dar, cum drese, cum făcù, că sărind, i se acătară labele de dinainte de buza butoiului, care eră desfumat. Greutatea fiarei îl făcù să se clatine și să se povârneasă în par-

tea ei. Noi atunci, (pare că cerul ne-a luminat) răsturnarăm polobocul cu fundul în sus, tocmai d'asupra tigrului ce sta acăţat de buza lui, şi fieara rămase sub butoi, ca un şoarece prins în cursă. Atunci amândoi sărirăm pe fundul vasului şi ne propirăm din toate răsputerile d'asupra lui, ca nu cumva lighioana înfuriată să-l ridice de odată în sus şi să scape dela închisoare.

«Tigrul răcnià cu turbare şi se zvârcolià amarnic între doagele polobocului, izbind într'însele cu capul, cu labele, cu coada, cu ce puteà. Noi apăsam d'asupra cât ne stà prin putinţă, gândindu-ne acum că ne-a ajuns altă nevoie ; căci într'adevăr, ceeace câştigasem erà numai o schimbare de osândă. În loc să dăm veşnice ocoale butoiului, acum ne vedeam siliţi să stăm toată vieaţa d'asupra lui, proptindu-l ca să nu se mişte.

«Dar norocul ne mai ajută şi în rândul acesta !

«Din multele suceli şi învârteli ale tigrului de desubtul polobocului, coada lui cea lungă şi stufoasă scăpă deodată pe gaura cepului ce erà dat la fund, şi ieşi ca un pământuf la iveală. Când văzurăm noi așa, tovarăşul meu se prinse cu amândouă mânele de dânsa, şi eu de el, şi cu mul-

tele noastre silințe, cu multă nevoie, o trăserăm toată afară pe gaura cepului.

«Ce mai coadă! par'că eră un șearpe flocos, cu dungi galbene și negre, ș'apoi lungă, să te fi încins de două ori cu dânsa! D'aș fi putut atunci să o retez dela curmătura ei, negreșit că aș fi păstrat-o și până acuma.

«Americanul însă și eu, ne gândirăm atunci într'altfel. Și să vezi că rău nu ne-am gândit. Ce nu-i dă omului în cap la vreme de nevoie!

«Văzând așa lungime de coadă, ne apucarăm s'o înodăm de vreo două-trei ori și, făcând astfel dintr'însa un câță mai ghemul, mult mai gros decât vrana prin care ea ieșise, izbutirăm de a lega pe tigrul de butoiu.

— «Ură !!!» — strigarăm atunci amândoi cu o nespusă veselie, și sărind jos de pe butoiu, p'aci ne fù drumul! O luarăm la fugă cât ne țineau picioarele și apucarăm drept către corabia noastră.

«Tigrul smunci atunci butoiul și își scoase capul la lumină; dar trupul lui rămase jumătate în fundul vasului, încât abia putea să se miște din loc. Scăpând la sănătoasa, noi ne întorceam ochii din când în când spre dânsul, ca să râdem de turbarea lui, căci de câte ori voiă să facă o miș-

care, el simțiã și auziã polobocul rostogolindu-se și hodorogind în urma lui.

«Când în sfârșit ne văzurăm noi în corabie și tigrul urlând la mal, eu, simțindu-mă atunci în largul meu, râdeam din băierile inimii și pisând pumnii, după obiceiul nostru românesc, strigam în gura mare :

— «Sâc, tigrule, sâc! Sâc, că te-am păcălit!».

«Iar Americanul meu, și toți matrozii după dânsul, înșirați d'a rândul pe coverta corăbiei, repețiau cu hohote de râs: — Poloboc! poloboc!

«Atunci și eu, văzând că cu meșteșug am scăpat de primejdie, ziceam românește:

Poloboc nu-i dobitoc!

Poloboc e cu noroc!»

Iată istoria tigrului păcălit pe care mi-a povestit-o rîzînd amicul meu dela Galați.

Râdeți și domnia-voastră, dacă vă este pe plac!

Zece basme mitologice

I

EPITEMEU ȘI PANDORA

O ceartă mare se scornise între Zevs și oameni. Titanul Prometeu, cel cu minte multă, ținea cu aceștia și-i învăța să nu facă pe placul noului zeu, ce coprinsese cu sila stăpânirea tatălui său Cronos.

El le zise : — «Măi oamenilor ! acest Zevs e lacom de avuții și de daruri ; dacă voi, când înjunghiați vite în onoarea lui, i le veți închină cu totul, apoi să știți că veți ajunge în curând să dați de capăt tuturor turmelor voastre, oricât de numeroase ar fi. Aide mai bine să facem cu Zevs o tocmeală pentru ca și voi oamenii și el, să vă

bucurați de câte o parte din vitele jertfite în *ecatombe*, adică cu sutele, pe altarele zeilor».

Atunci el alese din cirezi un bou mare și frumos, îl înjunghié și făcú dintr'însul două părți. într'una puse vintrele și carnea, și le învelî în pielea bouului; în cealaltă așeză numai oasele bine înfășurate în grăsime. Apoi zise lui Zevs așa: «Alege-ți partea ce vei voi, cu hotărîre că cea pe care vei pune acum acum mâna, să rămână în totdeauna pe seamă-ți».

Zevs se lăcomî și întinse pe loc mâna la partea unde lucià grăsimea; dar când văzú că sub dânsa erau numai oase, foarte tare în sine se mânie. Cu toate acestea însă, din, acea zi înainte se făcú datină ca, în sacrificii, oamenii să închine zeilor numai oasele și grăsimea dela victime.

Ca să-și răsbune pe seminția muritoare a oamenilor, Zevs hotărî să nu le mai trimită jos pe pământ focul cu care el îi dăruià mereu mai înainte, și astfel îi lăsă în mare lipsă, suferind foarte de ger, de întunec și de foame. Dar Prometeu se repezi în cer, răpi de acolo foc, îl ascunse în țeava unei trestii, și îl aduse oamenilor înapoi.

Când Zevs află una ca aceasta, el se înfurié așa de tare încât asvârli cu tráznetul

în Prometeu și trimise pe credinciosul său vestitor Hermes ca să-l prinză, să-l ducă tocmai pe piscurile sterpe ale muntelui Caucaz, și acolo să-l ferece de stâncă cu cătușe țepene de fier, punându-i streajă un vultur care să-i sfâșie mereu inima cu clonțul său ascuțit.

Dar nici cu atât nu se împacă Zevs; el mai scornî și un mijoc de a munci pe bieții muritori. Își aduse aminte că Prometeu îi povățuise și-i îndemnase să nu primească nici un dar dela zei și le lăsase cu dânsii pă frate-său Epitemeu, ca să le poarte de grijă și să-i ferească de vicleniile fiului lui Cronos.

Atunci Zevs se gândi într'astfel: «Semnția omenească nu știe până acum ce este nici boala, nici durerea, nici certurile, nici războiul, nici furtișagurile, nici trădarea; căci toate aceste rele le ține închise Epitemeu într'o cutie pusă sub bună pază. O să fac ce voi face ca ele să scape de acolo și să umple pământul de mișelii și de nevoi».

Îndată chemă pe Efestu, meșterul focului, și-i vorbi așa: — «Să-mi gătești un ce minunat, cu care zeii au să dăruească pe oameni. Să iei țărână și să plămădești cu dânsa un chip de femeie. S'o faci cât mai frumoasă la vedere; dar să bagi într'insa

o fire rea, pentru ca dânsa să-mi răzbune de câte rele mi-au făcut mie oamenii».

Efestu luă țărână și plămădi, după cum i se spusese, un chip frumos de femeie. Zeița Atena o îmbracă cu o rochie minunată și pe cap îi puse o cunună, de unde atârna o maramă ca pânza păianjenului, de abia îi ascundeă umerii și peptul, alb ca zăpada. Hermes o învăță un grai plin de farmec și suflă într'însa un cuget nesățios și neastâmparat, pentruca să știe a înduplecă și a atâta pe neamul omenesc. Apoi Efestu o duse în adunarea zeilor, și toți rămaseră încântați de frumusețile ei.

Atunci Zevs luând-o de mână, o dete lui Epitemeu, și-i zise așa: — «Știi ceva? M'am gândit că voi oamenii sunteți, biet, împovărați de muncă multă pe pământ, și că vă lipsește o ființă care, prin dulcele ei desmierdări, să vă pună inima la loc după atâtea grele osteneli. De aceea noi zeii nemuritori ne-am îndurat de soarta voastră, și, spre a vă aduce o blândă alinare, iată, vă dăruim această mângâioasă ființă a femeii pe care am și numit-o *Pandora*, fiindcă este înzestrată cu toate darurile».

Epitemeu, cel cu mintea târzie, uimit de frumusețile Pandorei, uită povețile fratelui său, și împreună cu dânsul toată seminția muritorilor se amăgi de cuvintele lui Zevs

și primì darul, care îi fermecà pe toți, îndată ce dau cu ochii de dânsul. Dar, vai ! bucuria nu le ținù mult.

Pandora, nesățioasă de a ispitì toate, văzuse o cutie mare, pitită mai cu îngrijire decât orice alte avuții, în bașca cu comorile lui Epitemeu. Îi ardea inima să știe ce va fi într'însa. Deci, într'o zi se furișă de soțul ei cel prea lesne încrezător, și ridică capacul cutiei.

Deodată scăpără dintr'însa cu grămada, ca niște iesme pocite, certurile și bătăile, nevoile și boalele, hoțiile și turbările, grijile și necazurile toate.

Coprinsă de spaimă, abia apucă ea să lase repede capacul în jos. Pe fundul cutiei rămăsese, pitită, doar numai speranța. De aceea, abia dacă cu dânsa se mai poate mângâia uneori sărmana omenire de câte rele a răspândit pe pământ nesocotita Pandoră.

II

BRIAREU

Mare nemulțumire erà în palatele Olimpului, locaș al zeilor nemuritori, de când Zeus biruise pe zeii cei bătrâni și se așe

zase cu sila pe scaunul împărătesc al tatălui său Cronos.

El ținea acum în mânele sale trăznetul; sub picioarele lui zăceau grămadite tunetele și fulgerile, și toți zeii rânduți împrejurul, tremurau de frică dinaintea puterii și măririi lui.

El le impunea însăcinări grele și le vorbiă tot aspru, voind prin astfel de purtări strașnice să întemeieze domnia lui fără cumpăt peste toți zeii de pe uscat și de pe mare.

Toată ziulica, agerul lui vestitor Ermes trepădă în sus și în jos, ca să ducă în toate părțile poruncile sale; căci Zeus voia ca toată firea să-i fie de o potrivă supusă, și nu-și mai aducea câtuși de puțin aminte de timpul pe când și dânsul eră slab și fără putere.

Atunci se auziră din partea zeilor pământului și ai mării suspine și șoapte înfundate de nemulțumire, și ei toți se adunară la un loc ca să se sfătuească.

Poseidon, împăratul valurilor întunecate, înălță mai întâi glasul și vorbi așa:— «Ascultați-mă pe mine, voi, Ero și Ateno; hai, să ne răsculăm împotriva lui Zeus și să-i arătăm că el n'are nici un drept de a ne strășnici pe noi! Vedeți bine cât de rău se poartă de când i-a încăput puterea în

mâni. Nu-și mai aduce de loc aminte că tot noi l-am ajutat în războiul ce a avut cu tatăl său Cronos; iar după ce l-am făcut să îuvingă, el tocmai pe soții lui cei mai puternici îi nedreptățește mai tare, Pe Prometeu, titanul binefăcător care a dat focul înapoi muritorilor și i-a scăpat de groaznicele urgii ale gerului și ale foamei, iată că a pus să-l ferece pe piscurile sterpe ale Caucasului. Deoarece nu i-a fost teamă să lăntuească într'astfel tocmai pe un titan, bagă bine de seamă, Ero, să nu-i abată într'o zi de mânie, ca să te nenorocească mai rău și pe tine!»

Atena vorbi atunci într'astfel: — «Înțelepciunea lui Zeus i-a părăsit mințile; toate faptele sale sunt numai viclenii și trădări. Ce mai așteptăm? Hai să-l prindem și să-l ferecăm țeapăn ca nu doară să ajungă cerul și pământul a fi cu totul prada luptelor și a bătăilor».

Deci se jurară cu toții ca să nu mai rabde asupra lui Zeus, și după ordinul lor Efestu făurî niște cătușe uriașe, cu care să-l ferece îndată ce somnul greu i se va lăsa pe pleoape.

Dar zeița Tetis, ascunsă în peștera ei de mărgeanuri din fundul mărilor, auzise cuvintele lui Poseidon și ale Atenei. Ea se înălță de pe mare ca o ceață alburie și

se așternu în genunchi dinaintea tronului lui Zevs. Li îmbrățișă picioarele și-i vorbi așa: — «Ascultă-mă și pe mine, o Zevs! Zeii nemuritori tremură de frică dinaintea puterii tale; dar ei sunt amărîți de vorbe-ți aspre și de strașnica-ți purtare; ei zic că înțelepciunea a părăsit mințile tale, și că faptele-ți sunt numai viclenii și trădări. Mai ascultă-mă încă, o Zevs! Efestu a făurit cătușe uriașe; iar Era și Poseidon, împăratul mărilor și fecioara Atena s'au jurat că te vor ferecă îndată ce somnul greu se va lăsa pe pleoapele tale. Dă-mi voie să-ți aduc aci pe Briareu, uriașul cu o sută de mâni, ca să te apere la nevoie. Cât va fi el lângă tine, n'ai să te temi nici de mânia Erei, nici de a lui Poseidon. Dar, îndată ce va trece primejdia, adu-ți aminte o Zevs, ca să stăpânești cu blândețe și cu dreptate, căci cel ce voește a domni, nesocotind binele și iubirea supușilor săi, acela zile lungi de domnie nu are. Apoi iar nu uită că a-celora care ți-au dat ajutor, nu se cade să le faci ca lui Prometeu pe care l-ai ferecat pe stâncile Caucazului. Va veni poate o zi când voi cere și eu cevaș pentru fiul meu Achileu, adu-ți aminte că eu te-am scăpat de cătușele lui Efestu».

Zevs răspunse cu omenie, și vorbi așa: — «O Tetis, grăbește și adu-mi încoace pe

puternicul Briareu ca să mă apere cu suta lui de brațe; iar pentru cele ce mi-ai spus, să nu aibi nici o teamă, căci Zevs nu va nesocoti povața ta cea bună, și ceilalți zei nu vor mai avea cuvânt de aci înainte de a se plânge de strășnicia mea și de vorbele mele aspre».

Atunci Tetis chemă pe Briareu ca să iasă din băierile pământului și să vină întru apărarea lui Zevs. Uriășul se arată în palatele Olimpului și îndată toți zii începură a tremura, când îl văzură alături cu Zevs, care acum se răsfăță în puterea sa.

Cu toate acestea, el le vorbi într'astfel: — «Ascultați-mă bine, voi, Ero, Poseidon și Ateno! Eu, ale voastre planuri le cunosc; știu că aveți de gând să mă puneți în lanțuri, ca să scăpați de relele mele purtări. Dar să nu aveți nici o temere. Fiți de aci înainte totdeauna cu voie bună la îndeplinirea înțeleptelor mele voinți și vă jur că nu veți mai avea cuvânt a vă plânge că Zevs este un domn crunt și viclean».

Așa se făcù iar pace, în cer, pe mări și pe pământ.

III

DEUCALION

De pe scaunul său, înălțat pe muchia înnorată a Olimpului, Zevs privi la fiii oamenilor și-i văzù pretutindeni dedați cu patimile, fără a purtă cătuși de puțin grija dreptății. În inimile lor răutatea crescuse mereu; iar, spre a îmbuna pe zei, ei închi-puise un nou soi de înjunghieri și de sacrificii, care mohorîse pământul cu sânge.

Departe, în văile adânci ale Arcadiei, fiii lui Licaon își petreceau vieța numai în ospete și, în necumpătata lor rătăcire, vorbeau vorbe nesocotite și nelegiuite chiar și despre Zevs. De aceea Zevs se coborî însuși de pe scaunul său și se duse să vadă de mai aproape faptele și traiul lor.

Soarele eră pe scăpătat, când un biet unchiaș bătrân se apropie încetinel de porțile cetății Licosura. Pletele lui cărunte îi atârnavu pe umeri, și barba lui, albă și deasă, ascundeà trențele de pe dânsul. Sosià greu și cu anevoe unchiașul, cu toiagul în mână, trăgând cu urechea la chiotele de veselie ce se auziau din depărtare.

El ajunse în sfârșit până în piața cea mare a cetății; acolo, fiii lui Licaon se

grămădiră îndată împrejurul lui, vorbindu-i așa: — «Ei! bine ai sosit unchiaș bătrân! Tu trebuie să știi multe. Ei! ia să vedem! Ce ai să ne mai spui? Nu cumva ai să ne povestești de pe când a răsărit pământul din băerile lui Haos? Căci de bătrân ce ești, tu trebuie să fi și fost atunci de față!...»

Și, bătându-și joc într'astfel de unchiaș, ei îl puseră să șază pe jos, lângă masa lor cea mare. Apoi îi ziseră: — «Azi noi am înjunghiat o mulțime de victime, lui Zevs. Te-ai nimerit tocmai bine, ca să capeți și tu o părticică din ospățul nostru».

Atunci umplură cu vârf o strachină cu cărnuri de om și i-o întinseră; căci vărșând sânge omenesc ei socoteau că vor face mai pe placul zeilor.

Dar unchiașul asvârli cât colo strachina mohorită și deodată se ridică voinic în picioare. Semnele bătrâneții pieriră de pe fața lui aprinsă, iar focul care scăpără dintr'însa, încinse și mistuî într'o clipă pe fiii lui Licaon. Căci acela ce se arătase lor eră însuși Zevs și trăznetele lui îi făcuse praf și cenușe.

După aceea, Zevs se întoarse în Olimpul său și, de mânios ce eră, făcù semn apelor să se reverse pe d'asupra pământului și să înece pe fiii oamenilor, ca să-i pedepsească de multele lor nelegiuiri.

Austrul suflă atunci cu turbare ; nori întunecoși și îndesați cu ploae, veniră mereu de se așternură în voia lor peste tot cerul, căci vânturile de miază-noapte, cari risipise ceața și abureala pământului, stau strâns ferecate în fundul temnițelor. Deci, încep cerul a turna șiroae în cât și văi și dealuri, totul pe pământ eră înneecat ; râurile, covârșind matca lor, se revărsară peste câmpii, și apele lor se ridicară mereu până la coastele munților.

Dar pe o culme de munte din țara Ftiei, își aveă casa lui, Deucalion, fiul lui Prometeu. El, de acolo de sus, se uită cum creșteau mereu apele împrejurii ; când însă, ele ajuneră să acopere văile dela poalele muntelui, Deucalion chemă pe soția sa, pe Pira, fata lui Epitemeu, și-i vorbi așa : — «Iată că ne-au sosit zilele prevestite odioară de tatăl meu, de înțeleptul Prometeu. Gătește tu chivotul lucrat de mine, și pune într'însul merinde îndestule pentru cât timp va ține potopul pe pământ. Colo în depărtare, tocmai pe stâncile Caucazului, Prometeu stă ferecat cu cătușe de oțel și un vultur îi sfâșie mereu inima ; dar, pe nedrept ; căci iată, cuvintele lui s'au împlinit. El de demult spusese că răutatea oamenilor are să aducă pe pământ o groaznică vărsare de ape. Orice ar fi, nici însuși

Zeus nu poate face alta decât ceea ce este ursit de către unul, și mai mare decât dânsul, și pe care ei, vrând nevrând, trebuie să-l asculte».

Pira făcù îndată precum îi spusese Deucalion, și umplù chivotul cu de toate. Ei așteptară până ce apele, suindu-se aproape de culmea munților Ftiei, scâldară poalele vasului pregătit de Deucalion. Atunci peștii se strecurau în not printre vârfulile bătrânilor ulmi din codri și plutiau alături cu buștenii noduroși de stejar, iar leșurile de oameni înnecați se clătiau și se rostogoliau pe fața apelor. Deucalion, din corabia sa, vedeà cu groază cum acele chipuri învinețite de voinici, de copile și de prunci, ieșiau uneori la iveală pe d'asupra valurilor ce spumegau în clocote, și apoi îndată se afundau în sânul lor.

Opt zile dearândul chivotul fù purtat pe ape d'asupra celor mai înnalte plaiuri, și toți fiii oamenilor pieriră, afară numai de câțiva, foarte puțini, cari-și găsisse adăpost pe câte un pisc mai semeț de munte. A noua zi, corabia se oprì pe muchea Parnasului, și Deucalion, împreună cu soția sa Pira, puseră din nou piciorul pe pământul care acum erà cu totul pustiit.

Cu încetul și treptat, valurile se scurseră prin văi, iar peștii și lighioanele de mare

rămaseră atârinate de crăcile copacilor. Pe cât putea coprinde ochiul, nu se mai zăria împrejur nici o vieață, osebit numai de vulturi cari dau roată pe cer, până ce se repeziau la stârvuri.

Atunci Deucalion se uită lung la Pira, și pe amândoi îi coprinse o jale adâncă. El spuse atunci soției sale : — «Cine știe, soro, de vor mai fi rămas și alți fii de oameni decât noi pe pământul acesta ? Ș'apoi iar, cine știe când ne va sosi și ceasul nostru ! Atâta numai putem ști că cel atotputernic, care a năpustit potopul asupra oamenilor, s'a îndurat de a ne scăpa zilele noastre. Hai ! să-i clădim un altar și să ne închinăm la dânsul, în semn de mulțumire !»

Indată clădiră altarul și Zevs ascultă cu plăcere rugăciunea lui Deucalion. De aceea se pomeni deodată dânsul în fața lui cu trâmisisul lui Zevs, cu Ermes, care îi vorbi așa : — «Cere tu acum ce vei voi, și cererea ta va fi împlinită, fiindcă numai la tine, dintre toți fiii oamenilor, a dovedit Zevs o mână curată și o inimă fără de pată».

Deucalion se închină dinaintea lui Ermes și îi spuse așa : — «Pământul acesta a rămas tot pustiu. E păcat de dânsul ! Noi nu-ți cerem altceva decât să se ivească din nou oameni pe dânsul».

Ermes îi răspunse într'astfel: — «Fie-vă pe plac! dar să vă acoperiți fețele cu veșmintele voastre și, umblând tot mereu înainte, să asvârliți în urmă, oasele mumei voastre!».

După aceasta, Hermes sbură către locuința lui Zevs, și Deucalion rămase pe gânduri, cugetând la cuvintele zeului; dar, înțelept fiind ca și tatăl său Prometeu, el pricepă că muma-sa trebuie să fie însăși țărâna pământului, și că, coborînd de pe Parnas, n'aveau alta de făcut decât a aruncă pietre în urma lor.

Așa și făcură; iar pietrele pe care le asvârliă Deucalion se făceau îndată bărbați, și cele pe care le asvârliă Pira, se făceau femei, și astfel răsări pe lume o seminție nouă de oameni, cari nu cunoșteau pe părinții lor.

Soarele ieși iarăși pe cer și cu căldura sa dogori și înteleni huma cea jilavă; de atunci înainte, oamenii avură a se luptă cu munca cea anevoioasă, cari nici până acum nu s'a mai ușurat pe pământ. De aceea, traiul omului a rămas a fi greu și silnic, ca și piatra din care dânsul se născuse.

După ce mai trecură ani la mijloc, Deucalion și Pira făcură copii, al căror neam a stat cu locuința în munții din Ftia. Din

fiul lor Elen s'a prăsit poporul viteaz al Elenilor, iar din fata lor, Protogenia, s'a născut Aetliu care în viața lui a făcut multe fapte minunate și al cărui fecior, frumosul Endimion, doarme dus pe colnicul din Latmoș.

IV

PATIMELE DEMETREI

Persefona cea frumoasă se jucă cu alte fete, soațe ale ei, pe câmpia Etnei din ferici-ta țară a Siciliei. Ea eră fata mult iu-bită a mamei Demetre, pe care toată lumea o cinstiă; căci mama Demetra eră către toți bună și darnică; iar decât fiică-sa Persefona nici o fată nu eră mai veselă și mai voioasă.

Așa dar, ea se jucă cu veselele ei soațe culegând flori de pe câmpie și împletind cu ele cunune ca să împodobească lungile lor cosițe. Adunase ele o mulțime de roze, de șofrănei, de viorele, de crini și de zambile de pe pajiștea cea zmălțuită, când Persefona zări în depărtare un stof îndesat de ghiocei înfloriți ca prin minune; erau o sută de aceeaș tulpină și răspândiau un

miros îmbătător prin cer, pe mare și pe pământ.

Ea se repezi în grabă ca să culeagă minunatele flori ; dar, de odată se crăpă și se deschise țărâna dinaintea ei, și dintr'însa ieși un car poleit cu patru telegari negri ca tăciunile. În car erà un bărbat cu chip mândru dar posomorît, pare că fața lui nu știà ce e zâmbetul, nici inima lui ce e bucuria.

Intr'o clipă el sări jos din car, prinse în brațe pe Persefona, o sui alături cu dânsul, și, dând biciu cailor, se făcù cu totul nevăzut în adâncul pământului.

Când sosiră fetele la acel loc, stuful cu ghiocci erà în ființă, dar soția lor Persefona pierise : ele o căutară în toate părțile, pe câmpia Etnei, cu gândul că se va fi pîtit undeva ; dar, nu o putură găsi nicăieri până târziu înserat ; atunci întorcându-se, de voie de nevoie, spre casă, ele trecură mai întâi pe la mama Demetra ca să-i spună că nu pot ști ce se va fi făcut fiică-sa, care a pierit fără veste dintre ele.

Mare jale coprinse pe mama Demetra, când se află una ca aceasta. Ea îndată se îmbracă cu veșminte de lână neagră, luă în mâini făclii aprinse și se duse să caute pretutindeni pe fiică-sa, Persefona, alergând pe câmpi și peste ape, din ochi lă-

crămând și pe toți întrebând dacă nu cumva a văzut-o cineva. Dar nimeni nu știà să-i răspună ce se făcuse fata ei.

Tocmai după șase zile ea se întâlni cu Ecata, doamna lunei, și cercetând-o și pe dânsa, Ecata îi zise: — «Glasul i l-am auzit, strigând pare c'ar fi răpind-o cineva; dar cu ochii nu am văzut-o și nu știu unde va fi dusă».

Mama Demetra își urmă calea înainte. Merse cât merse și se întâlni cu Elios, domnul soarelui și-i vorbi așa: — «Elios, fătul meu, tu care cu făclia soarelui le vezi toate pe pământ, nu cumva vei fi văzut tu pe fiică-mea Persefona? Spune-mi adevărat, Elios, fătul meu!»

Lui Elios i se făcù milă de multa ei durere, și-i răspunse așa: — Ba am văzut-o, mamă Demetro Hades, împăratul Iadului, a răpit pe fiică-ta Persefona, ca să o ia de soție și s'o facă împărăteasă peste țara cea adâncă și întunecată din fundul pământului».

Cât erà de întristată biata mama Demetra, ea însă nu-și putù stăpâni mânia, când află una ca aceasta; de atunci înaintea hotări să nu îi mai calce piciorul în palatele de pe culmea Olimpului pe care Zevs, împăratul cerului, și le înălțase în în nori d'asupra țării Tesaliei, fiindcă ea

pricepuse îndată că numai cu voia lui Zeus îndrăznise domnul Iadului să fure pe fiică-sa Persefona.

Se coborî dar la vale de pe muntele Olimp și apucă rătăcind o cale lungă. Tocmai către seară, pe când soarele începe a se ascunde în tasul său de aur din dosul dealurilor tivite, ea ajunsese la porțile cetății Eleusis. Acolo șezù jos lângă o fântână a cărui apă prefirîndu-se prin iarba deasă, se scurge într'un iaz limpede, umbrit de un măslin cu frunziș stufos.

Tocmai atunci veniau după apă, voioase și cu urcioarele pe creștet, fetele lui Keleu, domnul din Eleusis. Ele văzură la fântână pe mama Demetra și, cu toate că nu o cunoșteau, înțeleseră de pe portul și de pe fața ei, cât de tare erà amărită biata bătrână.

O întrebară cu blândete dacă nu pot cumva să-i fie de vreun ajutor. Mama Demetra le mulțumì și le povestì că a pierdut o fată, pe care a căutat-o peste tot locul și nu a putut-o încă găsi. Atunci fetele deteră curând fuga acasă, ca să ceară dela părinți voie să le aducă ca oaspe pe biata babă străină și se întoarseră îndată, sprintene și vesele, îndărăt și-i vorbiră așa: — «Hai! vino cu noi acasă. Tata, mama și noi toate îți vom da ce-ți va trebui și

vom face ce ne va stă prin putință ca să-ți ușurăm durerea».

Mama Demetra se înduplecă de mângâioasele lor cuvinte. Keleu și soția lui o primiră cu voie bună în casa lor. Dar și dânsa le fu întru toate de așa mare ajutor, încât nu numai neamul lui Keleu, ci întreagă cetate se bucură și se laudă mereu de bunătatea și de înțelepciunea mamei Demetre. De aceea, se hotărîră cetățenii să îi înalțe, cu cheltueala lor și numai pe seama ei, un mândru locaș, pe o măgură înaltă, chiar în mijlocul cetății.

Acolo trăi, timp de un an, Demetra prețuită și laudată de toți, dar ascunzând mai adesea în taina singurătății, mâhnirea și dorurile inimei sale. Ea luase la dânsa, ca să-l crească și să-l învețe, pe Triptolem, unicul fecior al lui Keleu.

Însă copilul, de bine ce-l îngrijia noua sa dădacă, ajunse a o iubi mai mult pe dânsa decât pe mama lui cea adevărată. Dintr'aceasta, soția lui Keleu prinse pică asupra mamei Demetrei și ceru să ia înapoi dela străină pe copilul de suflet, care numai dânsul mângâia ceva pe Demetra de pierderea fiicei sale.

Scornindu-se atunci o ceartă între amândouă muierile, mama Demetra se supără foarte și se porni cu mare urgie asupra lui

Keleu și asupra tuturor oamenilor cari nu știuse să prețuească îndestul bunătățile ei.

Din minutul acela, toate rodurile pământului purtară blestemul mamei Demetre; pomii nu mai dau rod; holdele nu se mai împodobiau cu spicuri; iarba și florile nu mai răsăriau pe câmpii. Țărilor erau sterpe și întelenite. Oamenii și vitele pieriau de foamete și de lingoare. Nici zeilor nu mai aveà cine și ce să le închine.

Atunci Zevs, îngrijat, de pe culmea muntelui său din Tesalia își aruncă ochii pe pământ și văzù că totul aveà să piară de pe fața lui, de nu va găsi curând un mijloc ca să împace mânia și durerea mamei Demetre.

Îndată trimise pe vestitorul său, pe Ermes, în Iad, la împăratul cel aspru și posomorît ca să-i facă cunoscut că trebuie neapărat să lase pe Persefona a se întoarce la mama sa Hades nu cuteză a se împotrivi, dar Persefona îi erà și lui dragă, și el nu voià să o piardă cu totul; de aceea, îi dete să mănânce câteva boabe dintr'o rodie minunată, știind bine că, dacă dânsa va gustà, îi se va face dor de dânsul și se va întoarce bucuros la el.

După aceea, puse să înhame telegarii cei negri ca tăciunele la carul cel poleit.

Ermes se sui într'însul, alături cu Persefona, dete biciu cailor și, iute ca vântul și ca gândul, ajunseră la Eleusis.

Când sosiră la porțile cetății, Hermes dete drumul telegarilor ca să întoarcă la Iad, și pe la apusul soarelui plecă și dânsul către Olimp.

Persefona, rămânând atunci singură, se îndreaptă spre fântâna cea limpede unde zări șezând sub măslin, o femeie bătrână cu veșmânt de lână neagră. Ea pricepù că aceea trebuie să fie mama ei, care o doriă și o jăliă neîncetat. Când sosi aproape de dânsa, mama Demetra auzi o șoptă în preajmă-i, ridică ochii în sus și văzù pe însăși Persefona dinaintea ei.

Cine poate să spună cu ce bucurie o strânse la pept și o sărută? Fericirea mamei eră poate acum și mai mare de cum îi fusese mai înainte mâhnirea. O mângâiă, o desmierdă, o cercetă despre toate ce i se întâmplase, și simțiă că o vieață nouă i se deșteaptă în inimă.

Pe când o sărută și o mângâiă, ea îi zise așa: — «Acum, fata mea, copila mea dorită, tu ești iarăși a mea, și cu mine voi să rămâi pentru totdeauna. De acum înainte voi ști să te feresc de răpitori, și urgisitul acela de Hades nu te va mai prinde în întunecoasa lui împărăție».

Dar Persefona îi răspunse: — «Ah! mamă, taci; nu mai vorbi așa. Eu nu pot să rămân pentru totdeauna cu tine, căci până nu m'a ridicat Hermes din Iad, soțul meu mi-a dat să gust niște boabe dulci de rodie și m'a legat cu acest farmec ca să mă întorc la dânsul peste nouă luni de zile. Și drept să-ți spun mamă, nu-mi pare rău, căci, deși el nu râde, nici zâmbește, deși totul e întunecos în locașul lui, dar cu mine e bun și blând, și numai când sunt cu dânsul se simte îmblânzit. Să nu-ți pară rău mamă; el s'a făgăduit că în toți anii mă va lăsa să șed cu tine aci pe pământ nouă luni de zile; iar trei le voi petrece cu dânsul în negrul locaș de sub pământ».

Printr'aceste făgăduințe mama Demetra se simți și dânsa mângâiată; iar pământul și rodirile lui se bucurară îndată de îmblânzirea ei. Pomii se umplură iarăș de rod; iarba și florile împodobiră câmpii, și spicurile aurite începură iarăș a se îndesa pe holde, legănate de adierea călduroasă a verei.

Nouă luni de mulțumire și de îmbielșugare trecură pe pământ, și după aceea, vestitorul Hermes veni cu carul cel poleit și cu telegarii negri ca tăciunile, ca să ia pe Persefona și să o ducă în ținuturile în-

tunicului. Atunci, ea își luă ziua bună dela mama sa, zicându-i: — «Nu plânge, mamă, și nu fii îngrijată de mine; în locașul soțului meu sunt la adăpost și la căldură; el mă iubește și caută bine de mine. E bun, și peste trei luni îmi va da voie să mă întorc tot veselă aci pe pământ».

Mama Demetra își stăpâni inima rea și se hotărî să aștepte cu răbdare timpul dorit al înapoerii.

Totuși, gândul ei adesea se repurtă cu dor la zilele fericite când Persefona, copilă voioasă, se jucă cu soațele sale și culegeau flori pe veselele câmpii ale Etniei.

În răgazurile așteptării, retrasă în locuința ei din Eleusis, ea își află mângâierea învățând cu mare taină și înțelepciune pe Triptolem, copilul ei de suflet, cum să sădească, cum să crească și cum să îngrijească rodirile folositoare ale pământului, daruri neprețuite ale zeiței Demetre.

Acele mărețe și spornice învățături, pe care zeiasca dădăcă le împărtășise învățacelului ei, în templul dela Eleusis, chiar și în întunerecul nopții, la flacăra făcliilor, rămaseră printre popoare ca o datină sfințită, și fură numite *Tainele Eleusine*.

V

POSIDON ȘI ATENA

Un oarecare Erechteu începuse să clădească o cetate pe un loc sterp și pietros d'a lungul apelor Kefisului. El era părintele și căpetenia unui popor de mândri voynici și cu toate că cetatea lui era încă mică și puțin arătoasă, dar în înțelepciunea sa, Zevs prevăzuse că ea are să fie într'o zi cea mai vestită din câte cetăți s'au înălțat aievea pe pământ.

De aceea, un zeu și o zeiță, adică Poseidon împăratul mărilor, și fecioara Atena, fica prea iubită a lui Zevs, se certau amândoi care din ei să dea numele său cetății lui Erechteu. Ca să curme cearta, Zevs hotărî o zi, pentru ca în fața adunării tuturor zeilor celor mari cari locuiau pe culmea Olimpului, să li se aleagă dreptatea.

Când veni acea zi, toți zeii se așezară pe scaunele lor de aur, rânduite în cerc pe malul Kefisului. Mai presus de toate se înălță tronul lui Zevs, părintele zeilor și al oamenilor, și alături cu dâusul ședea zeița Era, soția lui.

Fiii oamenilor aveau voie să ridice ochii asupra lor, deoarece Zevs își lăsase o parte din fulgerile sale, iar ceilalți zei venise și

dânșii acolo cu totul lipsiți de strălucirile lor, care iau vederile, ca să fie față la judecata dintre Poseidon și Atena.

Acolo era Febus Apolon, cu lira sa de aur în mână și cu chipul său blând și luminos; dar ochii lui nu scăpărau scânteie ca în ceasurile de mânie și de sulita lui, de care nu se pot feri sufletele înșelătoare și limbile mincinoase, sta rezemată de scaun. Alături cu dânsul, ședeă soru-sa Artemis, fecioara care-și petrece zilele vânând pe uscat fiarele sălbatice și jucându-se cu zânele Nimfe prin stuful de pe malul râului Erotas.

Lângă Zevs se află Hermes, crainicul, care în adunări înalță glasul în numele zeilor; tot tânăr, tot sprinten și tot frumos, el ținea în mână caduceul sau toiagul său cu aripi, prin care îndepliniă poruncile tatălui său. Apoi, de-a rândul veniră să se așeze Efestu, meșterul focului, și Estia zeița casnică care poartă grija vetrei, și Ares zeiescul rășboinic turbat după lupte, și Dionisiu cel mult dedulcit cu ospetele și cu cupele de vin, în sfârșit Afrodita, gingașa zeiță, răsărită din spuma mărilor, care când se ivește umple lumea de zâmbete și de lacrimi.

În fața acestora stau amândoi măreții protivnici, așteptând judecata lui Zevs. Atena

țineà tare în mâna stângă sulita ei cea nebiruită, și la mijlocul pavezei sale de piele de capră, ascuns vederii muritorilor, erà acel îngrozitor chip al Medusei, pe care nici un om nu-l poate privi fără ca să pice îndată mort.

Aproape de ea sta și Poseidon, încrezător în marea lui putere și adăstând cu o tru-fașă nepăsare urmele judecătii. În mâna dreaptă țineà cu mândrie furca lui cu trei dinți, care zguduie pământul și despică apele mării.

Ermes, vestitorul zeilor, se sculă de pe scaunu-i de aur și cu glas răsunător, vorbi într'astfel către adunarea măreață a zeilor: — «Ascultați voința lui Zevs, care va alege între Poseidon și Atena. Cetatea lui Erech-teu va purta numele aceluia dintre acești doi zei, care va face să răsară din pământ, darul celui mai folositor pentru fiii oamenilor. Dacă acel dar va veni dela Poseidon, cetatea se va chema Poseidonia; iar de va veni dela Atena, se va numi pururea Atena!»

Impăratul Poseidon se scoală atunci cu toată fala mării sale și izbește jos pământul cu tridintele său. Se cutremură muntele până în băierile lui; pământul se deschide, și, din adâncul său, se repede un cal, precum încă nu s'a mai văzut,

ager și încordat. Mai alb decât fulgii de zăpadă îi eră părul, și coama lui răsfirată fălfâi mândru în vânt, când bătù cu copita în țărână și se porni în vesele desghinuri prin vâlcele și pe costișe.

Poseidon zise : — «Acesta este darul meu. Priviți-l și nu mai stați la îndoială ; dați numele meu cetății ; căci cine va putea oare să dea fiilor oamenilor un dar mai neprețuit decât calul ? »

Atena liniștită, cu ochii săi albaștri ca cerul se uită drept la zei ; ea se plecă bi-nișor și înfipse în pământ un sâmbure mă-runt pe care-l ținea în mâna dreaptă. Nici o vorbă nu spuse, ci se uită mereu la a-dunare, fără de nici o grijă. Atunci, se zări încolțind din pământ un lăstăraș, care repede crescù mare, dete ramuri și se acoperi cu frunze. El se înalță din ce în ce mai mult până ce se arată pom mare împodobit cu frunziș verde și stufos, și încărcat cu rod îmbelșugat.

Atunci Atena zise : — «Vezi, o Zevs ! nu prețuește oare mai mult darul meu decât al lui Poseidon ? Calul, pe care el l-a dăruit fiilor oamenilor, va aduce printre dânșii bătălii, lupte și griji ; iar pomul meu, măslinul, e chiar un semn de pace și de belșug, o dovadă de tărie și de sănătate, un chezaș al fericirii și al libertății. Oare,

spune, nu se cuvine mai bine ca cetatea lui Erechteu să poarte numele meu? »

Atunci, într'o unire, se auziră răsunând din glasul tuturor zeilor, aceste cuvinte: — «Darul Atenei este, fără îndoială, cel mai bun ce s'ar putea face fiilor oamenilor. El vestește că cetatea lui Erechteu va fi mai mare în pace decât în războaie, și că într'însa libertatea va prețui mai mult decât puterea. Rămână dar cetății numele Atenei ».

Zevs, feciorul lui Cronos, făcù semn din sprinceană că primește de bun sfatul zeilor; pletele nemuritoare ale părului său, fâlfâiră pe a sa frunte, iar pământul se cutremură sub picioarele lui, când se sculă de pe tronul-i de aur ca să se întoarcă în palatele sale din Olimp.

Zeita Atena, rămase mai în urmă și cătă lung și cu dor la pământul care de aci înainte erà al ei. Ea își întinse sulița ocrotitoare pe d'asupra cetății lui Erechteu și vorbi așa :

— «A mea a fost izbânda și aci îmi voi așeză eu locuința. Copiii mei vor crește aci liberi și fericiți, și fii oamenilor de pe aiurea vor veni aci ca să învețe legile dreptății și ale cumpătului. Vor vedeà ei atunci câte minuni pot să faeă mâinile muritorilor, când sunt ajutați de zeii Olimpului.

Când însă făclia libertății se va stânga pentru Atena, ea de aci va fi purtată pe aiurea spre luminarea altor popoare. Oamenii vor cunoaște că darurile mele sunt cele mai bune și vor zice pururea că prețuirea legilor și dorul neatârării în cugete și în fapte, le vin din cetatea lui Erech-teu, care va purta în veci numele Atenei!»

VI

APOLON ÎN DELOS

Din țară în țară rătăciă biata zână Leto sau Latona, plină de temeri și de durere, pentrucă nici o țară și nici o cetate nu voiă să-i deă un locșor, unde să trăiască în pace. Toate locurile, dăruite de zei cu belșug, aveau frică de urgia zeiței Era, care eră dușmană neîmpăcată a bieteii zâne Latona.

Din insula Cretei, ea trecuse la Atena, din Atena la Egina pe plaiurile Pindului și ale Atonului, de acolo prin insulele întinsei și albei mării la lui Egeu, de-a-rândul, prin Skyros, și Imbros, și Lemnos, și Chios cea mai frumoasă din toate, cerând pretutindeni un adăpost. Dar în deșert se rugase ea de toate aceste pământuri ca să

o primească a se așeză în sânul lor. Nicăieri nu cutezase a o primi.

Insfârșit ea ajunse și până la mica insulă pustie din Delos și-i făgădui că dânsa va dobândi în viitor o neșemuită mărire, dacă va voi să o adăpostească pe țărnicurile ei. Ea îi vorbi într'astfel, înălțând glasul din depărtare : — «Ascultă-mă cel puțin tu, insulă din mare adâncă ! De vei îngădui tu ca Latona să se așeze cu locuința pe pământul tău, va veni un timp când toate popoarele lumii vor pluti cu drag spre tine și vor aduce în sânul tău tot felul de avuții. Căci pe pământul tău voiu naște pe Febus Apolon, domnul luminii și al vieții ; iar atunci, oamenii toți vor veni aci ca să afle voințele lui și să câștige prin daruri a lui bună priință».

Insula Delos răspunse : — «Zână Latono, tu făgăduiești lucruri mari ; dar se aude zicându-se că puterea lui Febus Apolon are să fie așa de mare, încât lumea întreagă abia o să-l încapă, și că nimic pe lume nu-i va putea stă împotrivă și că abia dacă lumea întreagă îi va fi de ajuns. Apoi, uite-te și vezi cât e de îngust și de sterp coprinsul meu. La mine, vai ! n'ai pe ce să pui ochiul. Deci, mi-e teamă că lui Apolon îi va fi urît pământul meu pietros și sterp. El, de aci se va duce în vreo

altă țară mai plăcută, unde i se vor înălța templuri mărețe, și atunci avuțiile pe cari tu mi le făgăduiești, el le va hărăzi altor popoare; iar eu, biet, voi rămâne tot părăsită și pustie!»

Dar zâna Latona se jură pe cerurile fără margini de pe capul ei, pe pamântul nemăsurat ce o împresoară, iar mai cu seamă pe negrele ape ale râului Stixul, care scaldă poalele Iadului, se jură că în Delos va fi negreșit adăpostul sfântit al lui Febus Apolon, și că d'alungul anilor scumpe miresme vor arde altarele lui.

Astfel se întâmplă ca Latona să-și afle repaosul în mica insulă Delos, unde se și nascu, curând după aceea, zeul strălucit Febus Apolon.

Mare fù atunci bucuria printre zeii nemuritori, cari locuiau în Olimp și tot așa de mare printre oamenii de pe pământ, când toți din toate părțile văzură fața lui zâmbitoare răsărind din ambele mări pe cerul înveselit.

Templul cel de căpetenie al zeului luminei fù înălțat în Delos, și mereu de prin toate țările, veniră acolo popoarele ca să ceară dela dânsul prevestiri sau oracole, și să închine la altarele lui victime numeroase și daruri bogate.

VII

APOLON PITIANUL

Febus Apolon șezù cât șezù la locul său de naștere, în insula Delos din mijlocul mărilor. Pe tot anul se adunau acolo strănepoții bătrânului Ion, ca să-i facă jocuri și serbări dinaintea templului său. Dar când crescù mai mare și se întări, tânărul zeu, cu părul de fir, se simți pornit a străbate lumea și a o limpezi de iesmele întunerului.

Luând cu sine lira lui de aur, pe care îi plăcea a cânta, el mai întâi sosi la pragul Olimpului, unde sta Zevs în mărirea lui, înconjurat de ceilalți zei nemuritori; acolo se puse a cânta, și toți îl ascultară uimiți de plăcere. Nouă fete ale lui Zevs, toate meștere cântărețe, Muzele, se apucară și ele a cânta cu viers dulce, fericirile fără de seamăn ale zeilor nemuritori, și apoi nevoile și necazurile bieților oameni muritori, cari cu nici un chip nu pot scăpa nici de bătrânețe, nici de moarte.

Atunci celelalte zâne și zeițe ale Olimpului, Orele blajine, Haritele pline de daruri, Ebe și Armonia, dezmierdătoarea Afrodită și voinica Artemis, sora lui Apolon, se prinseră în horă, și printre ele se ames-

tecară zeleştii flăcăi, Ares cel viteaz și Ermes, care ucise pe negrul balaur Argos, cel cu o sută de ochi. Astfel se petrecea timpul în Olimp, cu jocuri, frumos rânduite, cu cântări frumos măsurate; iar Zevs, în a lui mărire, se bucură din suflet de așa mândre serbări.

Lui Apolon însă îi ardea mai cu seamă de a folosi pe muritori cu virtutea sa și de a-și alege pe uscat un locaș statornic, de unde să răspândească printre oameni lumină prevestitoare a oracolelor sale.

El se coborî de pe Olimp în țara Pieriei, la cetatea Iolcos, și pe câmpia Lelantei din insula Eubei; dar nicăieri, pe acolo, nu găsi loc potrivit pentru templul său. Apoi străbătù apele sărate ale Euripului și, trecând prin Micalesa și prin grasele pășuni ale Temusei, ajunse pe locul unde aveà să fie Teba cetatea cea sfințită; dar nici aci nu voi să se oprească, fiindcă oamenii nu pătrunsese încă în aceste locuri; nu erau nici căi, nici poteci, ci numai codri sălbatici.

El își urmă calea tot înainte; află pe drum dumbrava Onchestei unde pășteau ergheliile de cai ale lui Posidon; trecù pârâul limpede al Kefisului, și, lăsând în urmă-i mândra cetate Ocalea, se opri în câmpiile Aliartei, tocmai lângă fântâna Telfuzei.

Acolo îi venî gândul a-și clădi un templu, căci locul erà plăcut și înzestrat cu de toate; deci el vorbi într'astfel către fântână: — «O, Telfuso, în vâlceaua ta cea plăcută îmi vine să-mi aleg șezătoare; aci vor veni oamenii de pretutindeni să iea povețe din oracolele mele și să-mi ceară ajutor la vreme de nevoie; iar tu vei fi vestită peste tot pământul, când mă vei aveà pe mine de stăpân și de oaspe».

Dar Telfusei nu-i plăcea de fel să vază pe Apolon luând în stăpânire vâlceaua ei și așternând într'insa temeliiile templului său. Ea îi vorbi atunci cu meșteșug și-i spuse așa: — «Ia, ascultă-mă și pe mine, o, Febus Apolone. Tu umbli să-ți faci aci locuință, și nu te gândești că într'acest loc nu vei aflà niciodată repaos. Câmpia mea e largă; deci oamenii toți aci au să-și poarte luptele lor, și, cu strigătele lor, cu zgomotoasele lor care, încurându-și armăsarii și mularii, au să tulbure liniștea templului tău sfințit. Apoi chiar și în timpii de pace, turmele și cirezile vor veni mereu să se adape în apele mele, și mugetele lor sălbatice vor strică armonia dulcelor tale cântări. Du-te mai bine până la Crisa, și alege-ți șezătoare în vreuna din văile adânci ale Parnasului; acolo oamenii

vor merge mai bucuros să-ți aducă daruri, din toate colțurile lumii».

Apolon se încrezù Telfuzei; trecù dincolo de țara Flegeilor și, suind repede stâncile Parnasului, se oprì la Crisu. Acolo, într'o vale adâncă, umbrită de piscuri prăpăstioase, el așeză temeliile templului său. Feciorii lui Ergiu, meșterii Trofoniu și Agamede, aducând de aiurea lucrători mulți, înălțară păreții tot cu lespezi lucioase de piatră.

Dar împrejmuirile acestui loc erau pusti, căci aproape de acolo, la gura unei fântâni, trăia o iasmă sălbatică, un balaur uriaș care prădă, și bântuia jur împrejur, pe oameni și pe vitele lor,

Fiul pocit al Erei, cruntul uriaș Tifaon crescuse la sânul său cel plin de cugete rele, pe acel șarpe veninat și îi dase domnia peste acele aspre locuri.

Febus Apolon înfipse o săgeată în inima balaurului, care căzù la pământ urlând și svârcolindu-se; sângele lui, scurgându-se pe nisip, făcù o mlaștină în care până în sfârșit se nomolì și trupul lui puroios. Atunci Apolon îi strigă: — «Piei aci, fiară turbată; putrezi-ți-ar trupul în această țărână, pe care stârvul tău o va îngrășă! De acum înainte tu nu vei mai chinui pe bieții muritori. Zilele ți s'au împlinit, și

nici Tifeu cel cu suflarea veninoasă, nici urgisita Chimeră cu trei capete de fiară, nici alte iesme nu te vor mai scăpa; ci numai mucedă țărână și dogoreala soarelui vor putrezii aci rămășițele stârvului tău!»

Astfel pieri balaurul, și într'adevăr el putrezii chiar pe acel loc, care, de pe limba oamenilor de acolo, se numi de atunci înainte Pito, adică *putrejune*; de aceea se dete și mântuitorului Febus Apolon, la care oamenii se închinau în templul vestit din Parnas, numele de Apolon Pitianul.

De pe aceste fapte însă, zeul Febus înțelese că Telfuza îl amăgise, căci ea nu-i spusese nimic nici despre balaur, nici despre firea aspră a locului. El se întoarse atunci către dânsa, plin de mânie și-i vorbi așa: — «Telfuzo, nu ți se cădeă ție să mă înșeli prin cuvinte prefăcute. Ai voit să aibi, singură, parte de aceste frumoase locuri. Să știi însă că nu va fi pe gândul tău; voi curmă isvorul apelor tale, și numai eu voi rămâne mare și tare aci!»

Indată rostogoli de pe munți, câteva stânci d'asupra isvorului, și apele încetară de a mai curge, iar vâlceaua stârpită a Telfusei rămase pustie și părăsită, pe când, din popoarele serbau mărirea lui Apolon Pitianul, în templul său strălucit dela Crisa:

VIII

NIOBE ȘI LATONA

Odinioară, pe vremea de demult, eră într'o cetate grecească, numită Teba, o femeie de viță domnească, pe care o chemă Niobe. Ea aveà mulți feciori și multe fete, și așa tare se mândreă cu frumusețea lor, încât i se păreă că în toată țara, ba nici chiar în toată lumea, nu se mai află alți copii frumoși ca ai ei.

Drept este că, de câte ori pământeni locului vedeau pe feciorii și pe fetele Niobei, alergând și jucându-se prin văi și prin livezi, împreună cu copiii lor, toți se uneau a zice că cu aceia nici unii nu se puteau potrivi. Iar Niobe, dacă auzeă așa, îi creșteă inima în piept, și din ce în ce mai tare se îngânfă și se ameteă de trufie, lăudând către toți puterea neasemuită și virtutea și mândrețea copiilor săi.

Pe atunci însă veni acolo, din mica insulă Delos, o altă femeie de neam zeiesc, căreia îi ziceă Leto sau Latona. Aceasta aveă numai doi copii, o fată anume Artemis și un fecior numit Febus Apolon; dar fără îndoială, amândoi erau minune de frumoși, de sprinteni și de vârtoși, în-

cât la soare și la lună nu putea nimeni să cate mai cu drag decât la dâșii. Cu toate acestea, Niobei tot i se părea că copiii ei, cei mulți și gingași, sunt și mai frumoși decât ai doamnei străine.

Intr'o zi ședeau de vorbă amândouă femeile, Niobe și Latona, privind pe copiii lor, cum se jucau toți împreună pe o pașiște de verdeață. Febus Apolon, sunând minunat din strunele lirei sale, lăsă jos instrumentul, și, luând de pe umăr arcul său de aur, începù să asvârle cu dânsul săgeți care toate nemereau fără greș la țintă.

Niobe nu prea băgă de seamă nici la arcul, nici la săgețile lui Apolon, ci, cântând mai cu drag la pruncii ei, spusese așa către Latona: — «Vezi, surată, cât sunt de mândri și de vârtoși șase feciori și șase fete ale mele! N'am ce zice, urîți nu sunt nici Artemis, nici Apolon ai tăi. Dar, ce au a face pe lângă ai mei? Departe sunt de dâșii! Și apoi, tu ai numai doi, și eu am tocmai șase feciori și șase fete, tot unul și una.»

Pe când Niobe vorbea cu așa nesocotită trufie, ea nici se gândea cât de tare ațâța mânia Latonei. Aceasta tăcù înfundat; dar îndată ce plecă de lângă dânsa Niobe cu copiii ei, ea chemă pe Apolon și vorbi

asa: — «Nu pot să sufer pe această Niobe; ea se laudă su copiii ei și cutează a zice că dânșii sunt mai frumoși decât tine și decât soră-ta. Aș vrea să o învăț minte, să-i arăt cât este de proastă și cu cât voi sunteți mai presus de odrasla ei.»

Auzind acestea, deodată Febus Apolon se aprinse; fața lui, tânără și luminoasă se înegură; fruntea i se posomorî și din ochii îi sclipiră fulgere de mânie. El nu zise nimic; dar, luând cu sine arcul de aur și atârând pe umeri tolba cu săgeți arzătoare, el apucă în urma Niobei și a copiilor ei, și îi ajunse tocmai când se coborau într'o vale adâncă.

Se opri pe muchea unui pisc de unde îi putea ochi, luă din tolba o săgeată, o puse d'a curmeziș pe arc, întinse cu mâna coarda către sine, până ce vârful săgeței ajunse la marginea arcului, și îi dete drumul să zboare în jos. Coarda înstrunată zbârnâi cu vuet și, ca raza luminoasă de iute, săgeata ajunse la țel, iar unul din feciorii Niobei căzù mort la pământ. Indată după aceea, altă săgeată zbură de pe arc și alt fecior al Niobei căzù, și apoi încă unul, și încă unul, și încă unul, până ce toți feciorii și toate fetele bieteii Niobe căzură morți în prelargul văii.

Atunci Apolon, încins de o turbată ar-

șiță, strigă în gura mare Niobei: — «Ia mai laudă-te și acum cu mândrețea copiilor tăi!»

Dar toate acestea se petrecuse așa de repede, încât Niobei i se părea că visează: nu-i venia să creadă că, colea în preajmă-i, zac morți copiii ei, pe cari adineauri încă îi văzuse plini de viață și de tărie. Acum ei erau culcați pe verdeață, reci, și fără de mișcare. Ochii le erau închiși ca și când ar fi dormind; pe față le rămăsese tipărit un zâmbet dulce, ce-i arată mai frumoși decât aveau.

Niobe umblă dela unul până la altul, pipăind mâinele lor înghețate, sărutând fețele lor albite. Abia din răceala și din pälirea lor se putu ea domiri însfârșit că erau toți uciși de săgețile dogoritoare ale lui Apolon.

Atunci șezu jos și dânsa pe un pietroiu, în mijlocul lor, și o podidiră lacrimile, curgând șiroaie din ochii ei. Cu fața scäldata de plânsori, rămase ea acolo, zile, săptămâni și luni, tot așa de neclintită ca și copiii ei căzuți morți împrejurii. Ea nu-și mai ridică capul în sus, nici voi să mai privească la seninul cerului. Încremenită acolo pe piatră, din ochii ei se scurse mereu un izvor nesecat de lacrimi, până ce însăși fu coprinsă de răceala pie-

trei. Plânsoarea îi erà tăcută ; în trupul ei se slei treptat căldura vieții, și inima îi încetă de a mai bate. Niobe erà moartă ; dar și moartă, plânsul ei picură lin d'alungul lepedei, căci nesecata ei durere o prefăcuse în stană de piatră și plânsoarea ei, în limpede izvor.

Toți oamenii, câți de atunci încoace se întâmplă să treacă prin acea vale părăsită, văzând albele pietroaie risipite prin iarba și mai ales stânca cea cu izvor, zic : — «Acesta este Niobe care s'a prefăcut în stană de piatră, după ce Febus Apolon i-a ucis toți copiii, fiindcă se lăudase cu trufie că ei ar fi mai frumoși decât dânsul».

Mult timp în urmă, după ce piatra se învechi și se acoperi cu mușchiu, tot încă pareă că se vede într'însa chipul Niobei ; de aproape nu se mai deosebiau trăsurile unei femei ; dar din depărtare se cunoșteă bieata Niobe, șezând jos și jelind pe mândrii ei copii, doborâți toți la pământ de înfricoșatele săgeți ale lui Febus Apolon.

IX

A D M E T

Masă mare erà întinsă în palatele din Feres, căci domnitorul de acolo își adusesese acasă ca mireasă, pe frumoasa Alcesta, cea

mai gingașă dintre fetele lui Pelias. Cântăreții serbau măririle casei domnești din Feres, și, povestind isbânzile lui Admet, spuneau cum, prin ajutorul lui Apolon cel cu mândre plete, acest voinic înhămasese alături, la carul său, un leu și un mistreț, și cu astfel de telegari intrase în cetatea Iolcos, ca să îndeplinească dorința lui Pelias, carele dase pretutindeni de știre că va mărita pe fiică-sa, numai după ce într'astfel se va arăta dinaintea lui.

Strigătele de veselie umpleau toată casa. Lui Zevs, mai întâi, și apoi și celorlalți zei, se închinară pe rând cupe cu vin; dar, dintre toate numele zeiești, numai acela al Artemidei fu uitat; și această năpăstuire aprinse în inima zeiței o groaznică mânie în potriva casei lui Admet.

Ca să-l apere însă de rele, Admet avea un ocrotitor mai puternic decât însăși zeita Artemis; căci fiul Latonei, Apolon, se află chiar atunci băgat ca argat în curțile domnești din Feres, și, printr'această osândă, el se rescumpără de păcatul ce făcuse, ucigând pe ciclopul, meșterii vestiți cari făurise trăznetele lui Zevs.

Nu eră sânge de muritor, sângele ce curgea prin vinele lui Apolon; dar, deși eră scutit de moarte și de bătrânețe, el își îndeplinea pedeapsa cu blândețe și cu răb-

dare; și deoarece nici unul dintre muritori nu era în stare să-i pricinuească vreun rău, toți îl prețuiau și îl iubiau, de bun și de milos ce era. Din ziua când el intrase în casa lui Admet, toate sporiau, toate mergeau spre bine în întregul ținut.

Indată ce se sfârșiră serbările și veseliile nunții, el chemă la o parte pe Admet și-i vorbi într'astfel: — «Să știi că soră-mea Artemis e tare mâniată pe tine, și poate să se întâmple ca să te ajungă vreo săgeată de ale ei, care niciodată nu lovesc cu greș. Tu mi-ai fost stăpân bun, și cu toate că-ți sunt argat, dar tot mai am și acum ceva trecere la tată-meu, la Zeus, care poate tot ce vrea. Deci, am cerut și am dobândit dela dânsul ca, de cumva te va atinge săgeata Artemidei, tu să nu mori, dacă se va găsi atunci cineva care să voiască a se coborî pentru tine în împărăția întunecată a Iadului.»

Trecură de atunci zile multe la mijloc și soarele se suiă dimineăța pe cer și seara se afundă spre apus în apele dela margi-nile pământului, iar d'alungul atâtor multe și liniștite zile, timpul se scurgea numai în fericiri pentru Admet și pentru tânăra sa soție Alcesta; căci inimile lor erau unite în cea mai senină iubire, și nici un nor,

nici o umbră de neînțelegere nu întunecă sufletele lor.

Numai într'un rând, Admet deschise vorba Alcestei despre tristele prevestiri ale lui Apolon, și atunci Alcesta îi răspunse zâmbind: — «Și ce ne pasă nouă? Este oare moartea o suferință pentru acei ce se iubesc? Fără de tine, scumpul meu soțior, n'aș voi să trăesc nici o clipă pe lume; dar să mor în locul tău, ar fi o fericire pentru mine».

Peste câțva timp se mai dete o masă mare în casa lui Admet, spre a ospăta pe Eracle, vestitul fiu al Alcmenei, care pe atunci cutrieră pământul, îndeplinind pretutindeni voințele vicleanului Euristeu. Pe când cântăreții spuneau isbânzile căpeteniilor din Feres, deodată pieriră de pe fața lui Admet, semnele vieții; minutul prevestit de Apolon îl ajunsese. Dar curând după aceasta, sângele i se prefiră din nou prin vine, căci își aduse aminte că somnul morții putea să fie alungat dela dânsul, de va găsi pe cineva care să voiască a-i lua locul.

Ce n'ar face, biet, omul ca să-și păstreze viața? Și cum mai ales nu s'ar înduplecă el s'o scape, când glasul iubirii îl îndeamnă?

Alcesta, cătând la dânsul cu ochii plini

de o nemăsurată dragoste, îi zise: — «Pentru mine, locașele Iadului nu vor fi întunecate, de aș muri acum eu, în locul tău».

Abia apucase să rostească aceste cuvinte și, ca printr'un descântec, Admet se trezi din amorțeală, iar fiica lui Pelios își simți puterile sleindu-se treptat.

Intr'o clipă toată veselia se stinse; tăcere adâncă se făcu în sălile ospățului, și li-rele cântăreților stătură mute; abia de cu-tezà câte unul să șoptească cu frică vreo cuvioasă rugăciune; căci se așteptà să so-sească înfricoșatele Mire, zeițele morții, ca să ridice pe Alcesta și s'o ducă în împă-răția umbrelor. Ea erà întinsă pe al ei aș-ternut, mai albă decât albul nufăr care plutește pe luciul apei, și frumoasă ca blânda Eos, zâna zorilor, când, în amurgul serei, lumina-i începe a se stinge de pe ceruri.

Un minut mai lipsià încă și lupta vieții aveà să se sfârșească: iar bietul Admet, plin de dor și de căință, rămâneà pentru totdeauna văduv de a sa mult iubită soție.

În așa groaznică prilejire, nobilul suflet al lui Eracle fu pătruns de îndurare; el se jură că nu va iertà ca negrele Mire să-și împlinescă crunta lor dorință. Atunci îndată se și porni în lungă cale și, ajun-gând colo departe, departe, în locașele ne-

văzute, se luă la luptă cu doamnele morții, și astfel scăpă pe Alcesta din ghiarele prădătoare și nesățioase ale crudului Iad.

Atunci ea se întoarse la vieață și se arătă lui Admet mai frumoasă de cum aieva fusese.

Strigătele de veselie răsunară iarăși în palatele din Feres; dar cântăreții serbau acuma faptele vitejești ale bunului și nobilului Eracle; iar dânsul, lăsând pe totii cu sănătate și cu bucurie în curțile lui Admet, plecă departe, în alte locuri, ca să îndeplinească, cu o stăruință fără de preget, voințele mârșavului Euriseu.

X

NARCIS

Pe malul Kefisului, zâna Echo văzù pe frumosul Narcis și îndată se prinse a-l iubi. Dar lui Narcis puțin îi păsă de dorul fecioarei dela munte; căci el ducea dorul surorii sale, pe care i-o răpise Hermes, și o dusesse în negrul pământ, descindea ¹⁾ de tristele ape ale Stixului.

Cât erà ziua de mare, el ședeà pe malul râului, cu gândul la gingașa ființă a cării vieață erà legată de a lui, fiindcă tot într'o

1) dincolo

zi și tot într'o clipă, ei amândoi văzuse lumina soarelui.

Biata Echo se apropiă de dânsul, se așeză pe iarbă alături cu el și în tot felul se cercă, sărmana să-și facă un locșor, cât de mic în inima lui cea rece:—«Uită-te și la mine!» — îi zicea cu glasul înecat de lacrimi; — «vezi-mă, eu poate nu voi fi mai urâtă decât surora pe care tu o jellești!»

Dar Narcis nu răspundeă nimic, temându-se poate, ca nu cumva galeșa fetiță să afle vreun mijloc de a-l înduplecă. El stă tăcut, cu ochii țintiți în luciul limpeziu al apelor. Și apele oglindind a lui față, îi aduceau aminte de surioara a cărei pierdere îl lăsase nemângâiat.

Pare că i se mai alină durerea, când, în adâncul râului, zăreă doi ochi albaștri ca ai lui, privind la el cu drag, și uneori i se arătă pare că și din buzele ei rumene, năluca apelor îi șoptea dulci cuvinte.

O jale ca a lui Narcis nu se puteă potoli cu lacrimi; ea cu încetul îi secă și izvoarele viețuirii. În deșert îi răsunau la urechi, blânde rugămintele, mereu îngânate de Echo:

— «Narcise, Narcise!» — îi șoptiă dânsa cu glas prelungit, scoborîndu-se alene din văile vecine. — «Narcise, dorul tău cată

o ființă care nu se poate să-ți audă tăcuta chemare; și tu nesocotești pe aceea care te cată și te dorește, care din adâncul sufletului, răspunse duios la fiecare suspin al tău!»

Dar Narcis, fără de a o asculă, fără de a o ține în seamă, nu-și mai luă ochii dela chipul gemenei sale, resfrânt în apele Kefisului; și astfel, sorbind mereu cu vederea cea scumpă nălucă, el adormi pe malul lunecos al râului și, furat binișor de valuri, se'necă și pieri în sânul lor răcoros.

De atunci își stinse și Echo răsunetele glasului ei tânguios; ea se așternu cu durere pe verdele mal, de unde pierise frumosul Narcis. Alături cu dânsa răsări o dalbă floare, un ghiocel cu bune rumeioare și cu dulce miros, care și dânsul, plecat d'asupra valurilor, se oglindește mereu în luciul lor limpeziu. Oamenii locului ziseră, pe limha lor, acelui mândru ghiocel, floarea lui Narcis.

București, 1887.

Basmul feciorului de împărat, cel cu noroc la vânat

I

Pe o frumoasă zi de vară, mă odihnisem câteva ore la schitul Găvanul, — o minunată înfundătură călugărească din munți, câteva colibe și o bisericuță de bârne, semănate printr'o pajiște smălțuită cu flori, pe care o încinge un semicerc de înalte stânci pestrițe, ce poartă numirea foarte nimerită de Curcubeata. De acolo plecai călare ca să merg la Bisoca, sat în două chipuri interesant: mai întâi fiindcă de sub dealul pe care el șeade, isvorește Peceneaga, un pârîu cu nume prețios pentru etnografii țării; al doilea, pentru că într'nsul trăiesc și se prăsesc din neam în neam, cei mai

frumoși bărbați din tot plaiul împrejmuitor. Ca probă despre această din urmă particularitate a satului Bisoca, — particularitate pe care am putut mai târziu să o constat în toată întinderea ei, — aveam cu mine, drept călăuză dela Găvanul până acolo, un voinic Bisocian, un fel de oacheș Apolon muntenesc, care cunoaște ca în palmă toate cotiturile munților și se mai pricepea și la multe altele, căci era și vânător, și cioban, și cosaș, și cântăreț la biserică, și cântăreț cu cavatul, — Doamne iartă! pare-mi-se că mai meșter era la fluer de cât în strană, — ba încă știa să spuie și basme de-ți era drag să-l ascuți.

Cât a ținut calea, — vre-o șase ore, — gurița nu i-a tăcut. D'apoi nici eu nu-i dam vreme să răsufle: «Bădiță, ce livede e asta?» — îl întrebam, trecând prin niște guși de văi cari mă îmbătau cu dulcele lor miros de fân proaspăt cosit. — «Cum se chiamă erbile cele cari par împletite și la vârful găitanite?» — Și el îmi spunea numirile tuturilor florilor, erbelor și burienelor, arătându-mi chiar și pe acele care sunt bune de leac: — «Ceia este dobrîșor «și cealaltă ghisdeiu; asta e laptele stăncei «și astălaltă, zărnă-mișoasă; ici eată brân-«dușe și coala dedeței; apoi lobodă și «drobu, vâzdroagă și siminoc, iarba-ciutei

«și piperig, pojarniță și sefterea» și altele multe... Dar cine le mai ține minte! D'ași fi stat să le însemnez pe toate, poate că îmi da și mie Societatea Academică să lucrez, — nu, vai de mine, la *Dicționarul* cel cu vorbe numai plivite, alese și mai cu seamă croite de precurata lătiniă, — ci la păgubașul de *Glosar*, unde procopsiții noștri lexicografi, și scornitori de grai nou și pocit asvârlă ca borhot, mai bine de jumătate bieată frumoasa noastră limbă românească.

Din norocire, Bisoceanul meu nu știă nimic despre chipul cum ne batem noi joc în oraș de ce avem mai scump rămas dela părinți, și el, în limba sa, pe care aș da ani din vieață-mi ca s'o pot scrie întocmai după cum el o rostiă, în acea limbă spornică, vârtoasă și limpede a țăranilor noștri, îmi povestiă păsurile și plăcerile oamenilor dela munte.

Când ajunserăm pe muchia plaiului ce despartē văile despre Buzău de cele despre Râmnic, priveliștea, din veselă și plăcută ce eră, se făcū de odată măreață.

În spate aveam culmea întinsă a Pen-teleului, starostele munților din Buzău, și pe sub dânsul se rânduiau, ca trepte ale unei scări de uriași, plaiul Răboiului, munții Neharnița, ambele Mușe, Macieșul, Brezeul,

Piatra-penei, Carâmbul și multe altele mai așezate; dar drept în fața noastră, adăpostite sub piscurile semețe ale Furului și ale Steșicului, se înălțau, ca niște pereți suri și măcinați, d'a lungul unei perdele de brădet, stâncele Năculelor, la poalele cărora se așterneă, întocmai ca un lăicer verde și înflorit, o poiană largă și desfătă.

Intr'adevăr ai fi zis, ca balada păstoraască, că acel picior de plaiu este întocmai o gură de raiu.

Stam și mă uitam cu acea uimire produsă adesea în noi de priveliștile neașteptate ce ne izbesc vederile pe unele culmi despărțitoare de văi. Călăuzul meu care, cum am spus, aveă sămânță multă de vorbă, mă deșteptă din acea mirare mută: — «Așa-i, Domnule, că's mândre *Petrelle* «fetei dela Năcule? Văz c'ai rămas cu ochii «la ele; dar mite, când a-i ști și povestea «lor?» — «Apoi ce mai stai voinice?» — îi respunsei cu grabă; — «spune-o, dacă o știi. O să-mi ție de urât pe drum». Și Bisoceanul meu, care atâta așteptă, începù a'mi spune următorul basm, povestindu-l în al său graiu poetic și armonios, pe care în deșert mă voiu silii eu a-l rechemă în amintirile mele:

«Basmul meu, boieri dumneavoastră (aveam cu mine pe un Neamț care nu înțe-

legea românește) — «basmul meu e cam copilăros: dar pare-mi-se că nu e tocmai fără de folos!»

Așa fû precuvântarea lui și, precum zice bătrânul Omer: «După a lui limbă decât miera mai dulce curgea viersul».

«In vremea de demult, pe când oamenii de pe lumea asta, știau și puteau mai mult decât ce pot și știe cei de acum, pe când pruncul de trei zile îți numără numai într'o clipă toate stelele de pe cer, și vedeă cu ochisorii cum crește iarba câmpului și auziă cu urechile cum sfârăe fusele când toarce păiajinul..., pe vremea de atunci trăiă în plaiurile Buzăului, o împărăteasă tare și mare, pe care o chiamă Doamna Neaga. Ea își aveă palatele ei tocmai colo, în codrii Cislăului, unde se văd și astăzi, pe o măgură mare ocolită cu pâraie, temeliile de zid ale cetăței ei, iar grădinile și livezile, în care ea se preumblă când i se făcea urât acasă, își le aveă pe colnicele Lapoșului, unde stă și acum puțul ei cu colac de peatră, săpat cu slove, pe care, zeu, nici cei mai cărturari din ziua de astăzi nu le mai pot ghici.

«Din toți copiii câți Dumnezeu îi dase și-i luase înapoi la sine, Doamna Neaga rămăsese, în văduvie, numai cu un fecior

pe care îl iubiă ca lumina ochilor. Eră și drăgălaș, —bătă-l fericeă—puiul de împărat ! Mândru ca strălucitul soarelui la ameazi, blând ca razele line și mângâiase ale lunei, sprinten ca luceafărul sclipitor al dimineții și înțelept ca și întreaga tăria cerurilor. Nu știă maică-sa nici lumea toată cu ce să-l mai desmierde, atât eră tutulor de drag și de plăcut,

«De micuț îl dase Doamna la carte și când abia începuse tuleiele bărbei să-i umbriască pelița copilărească, el vorbiă pe de rost toate limbile de pe lume, ba încă înțelegeă și graiurile tănuite ale paserilor și ale fiearelor.

«Atunci Doamna, cu inima îngânătă între dor și bucurie, îi vorbi așa : — «Fătul meu, carte cât a fost, ai învățat-o toată din scoarță până în scoarță ; acum, ca să te faci om pe deplin și voinic !cu temei, precum se cade unui bărbat și mai ales unui fecior de împărat, toți de toate părțile îmi spun că trebuie să te duci lumea să o colinzi, ca să încerci și să ispitești vieața prin tine însuți și să aflî și mărunte ale lumii, care se vede că în carte nu se poate scrie. Du-te, copilul meu ; mergi de vezi și de învață ; dar cată a nu te preă depărtă de pe aici ; adu-ți aminte, voinicul meu, că pe câtă vreme

nu te va simți mama colea în preajma ei, grija, chinul și mâhnirea din sânu-i nu «vor lipsi».

«A doua-zi, dînze de dimineață, feciorul de împărat, mai mult vesel decât duios, își luă ziua bună dela Doamna maică-sa, care se siliă, sărmana, pe cât putea, ca să-și stăpânească plînsul și obida ce o înnecau. Eră vesel voinicelul, fiindcă în curțile palatului îl așteptau ca să-l însoțească în cale o sumă de

boieri mari ai oștilor
puterea domniilor
și groaza dușmanilor,
toți călări și înarmați
cu săgeți, cu buzdugane
și la brăie cu arcane;
gata 'a merge după soare
să înceapă 'n vânătoare
după urși și căprioare,
după pasări gălbioare,
ce sunt bune de mâncare
și plăcute la cântare.

«Apucară în spre miază-noapte și trecând pe Scărișoară, unde-i lesne cui scoboară, luară apa Buzeului în sus, tot cântând și veselind. Răsunau dealurile și văile și apele râului pe unde trecea mândru ceată de voinici. Dar când sosiră la înfurcătura Bâscei, acolo unde se așterne o poieniță

verde, umbrită de plop, de stejari și de fagi, feciorul de împărat deodată își opri armăsarul în loc și în gura mare strigă așa către soții săi: — «Măi frați! vedeți colo «drept în sus muchea naltă și pleșuvă a «Penteleului; acolo am să mă duc, tot în «fuga calului. Cine poate, ție-se-după minel!» «= Și dând pinteni sprintenului său fugar, ca un fulger se repezi prin valea îngustă a pâriului. Sub copita pintenogului, petrele scăpărau, apele clocoteau, pulbera în sus se nălță, cu norii s'amestecă, și-apoi în jos iar cădea, vâlceaua înegură și pe voinic mi-l ascundeă cu totul din vederile boierilor, care rămăsese departe, departe în urma lui.

«Trecu el ca în sbor, cu fugarul spumegat, prin valea Rossilor, pe sub muchea Paltinului pela gura Teghi; sări ca un zmeu pe deasupra Curselor de peatră; își zări, ca prin vis chipul oglindit în apele cătrănite ale Ghenunei Dracului, și printre brazi, printre molifți, printre afini și ienuperi, sui mlaca Cernatului până în vârful muntelui. Sbură calul nebun cu coama și cu nara în vânt; iar călărețul, cu mințile răpite de mulțumire, sorbind cu desfătare în piept mirosul răcoros al brazilor și al florilor, doar că se simția dus ca vâ-

tul și ca gândul, peste stânci, peste verdeață, peste gol și earba creață.

«Când fu la amiazul mare, fugarul stătù locului și feciorul de împărat se trezi singur singurel chiar d'asupra Penteleului. Jur împrejur, cât coprindea ochiul, zări numai creste de munți, cari mai mari, cari mai mărunți. Dar mai presus de toți se ridică creștetul gol, de pe care el privia și vedeà, jos pământul cu verdețile, cufundându-se de toate părțile, iar sus, cerul limpede și senin, scăldat numai în raze de lumină. Soarele dogoria drept d'asupra și în arșița ameazului, pare că contenise ori ce adiere ; nici o suflare nu se simția, nici un sunet, nici o mișcare.

«Stă mărmurit voinicul ; — nici că mai pomenise el așa tăcere, așa pustiu, așa mândrețe ! — când deodată, pe sub roata aurită a soarelui, se ivi o pasăre măreață, un vultur negru cu aripile falnic întinse. De grabă puse voinicul mâna pe arc, îl încordă și gata erà să repează săgeata, când pe sus auzi vulturul croncânind în limba sa cea păsărească :

„Impărate luminate,
„nu-mi lua zilele toate ;
„Ia-mi-le pe jumătate ;
„că-ți voi da eu nestemate,
„chiar piatra zamfirului.
„limpezimea cerului !“

«Feciorul de împărat destrună arcul, minunat de așa cuvinte: iar pasărea, drept mulțumită că o iertase cu vieață, lasă să-i pice din cioc pe oblâncul șelei voinicelului, o piatră de zamfir, mare și frumoasă, limpede și albastră întocmai ca seninul cerului.

«Din ceasul când căpătă această nestemată și o ascuse în sân, nu mai rămase pasere pe cer care să nu fie robită la voiața lui. Pentru dânsul, toate zburătoarele, mândrii păunași, sălbăticoși cocori, bufnițe cobitoare, șoimi dârji, găinușe moțate, dumbrăvence cu aripi verzi, pupăze cu creste bălțate, grauri pestriți, sitari, dropii și ierunci, toate picau ca fermecate, când eșia el la vânătoare; iar de se preumblă numai prin codrii și prin livezi, mierlile și privighetorile, pitulicele și stigleții, presurele și sfranciocii, petroșeii și sfredelușii, botgroșii și scatii, țoii, țintezoi și pițigoii, toți îl întâmpinau peste tot locul cu dulcile lor cântări; cucul îi vestiă la tot ceasul mulți ani cu noroc, și prigorii, cu pene albastre, îl însoțiau pretutindeni, chiuind și zburând vesel d'asupra capului său.

«Trecu o zi, trecură două, ba mai trecură și alte nouă și voinicelul nu se îndură ca să se înstrăineze dela mândrele plaiuri ale Buzăului, în care el domniă

acum, cu voie bună, peste toată firea zburătoare câtă fălfaie sub soare. Noaptea pe la cântători, până a nu se revărsa bine de zori, el erà purces la vânătoare, și mai adesea seara îl apucà prin păduri, ucigând și stârpind alde paseri cobitoare ce se arătà numai prin întuneric.

«Rătăcià într'o zi pe culmea păduroasă a Istriței, — tocmai colo jos, la curmătura dealurilor, sub care începù a se așterne câmpiile, — când deodată, fără veste, pe la sfințitul soarelui, se ridică din vale un vânt mare și turbat, care îndoià fagii, frângeà plopii, zmulgeà ulmii și clătinà cu urlet tot codrul și tot muntele. Intr'o clipă norii de pretutindeni la un loc se adunară, negurile se îndesară, și peste tot cerul se destinse un pod întunecat de fer și de aramă, peste care treceà și se învârtià Sântul Ilie, încurându-și armăsarii cu tunete și cu plesnete, și scăpărând numai fulgere și trăsnete, de sub roatele carului său. Apoi dintr'o năprasnică detunătură, se sparse deodată podul, brăsdat de mii de săgeți luminoase și începù a curge pe pământ, o ploaie groaznică,

ploaie cu șiroaie
de făceà păraie;
ploaie cu bășici
de strica potici;

ploaie spumegată
 'neca lumea toată;
 ploaie de potop
 făcea lumea snop.

«Când se mai potoli furtuna, feciorul de împărat cătă a se urni din scorburea unde stătuse pitulat; dar el nu mai ştia încotro s'apuce, așa de tare eră, în codru, și frunza deasă, și noaptea întunecoasă, și calea petroasă; pe unde cătă urma umblată, urma eră ștearsă; pe sub atâtea tulpine surpate și în lapoviță înecate, pe sub atâtea frunzare căzute, toate cărările se făcuse nevăzute. Nu vedeă, nu auziă, nici în greul pământului, nici în ușurelul vântului; numai când trăgeă bine cu urechea, îi veniă din depărtare la auz, chiotul ghionoei ce și ascuțiă noaptea ciocul de coaja copacilor, și miorlăitul cucuvaielor care se chemau jalnic una pe alta prin mijlocul besnei; apoi uneori îi treceă repede pe dinaintea ochilor și câte o umbră neagră de lăstun rătăcit, care cădeă din văzduh, cu lungile-i aripe îngreuiate de ploaie.

«Toată noaptea ar fi umblat el fără spor; dar noroc că aveă cu sine pe coteiul lui cel mai bărbat, cel mai priceput, cel mai credincios,

Miclăuș, căne 'nvățat
 ştia seama la vânat;

el apucă spre colnic,
ușor, sprinten și voinic ;
tot spre vale se lăsă,
și cărarea căută,
botul prin iarbă vărând,
urmele tot mirosind.
Urma 'i 'ci, urma 'i colea!
Miclăuș n'o mai perdeà,
Pr'intuneric o simțîa,
Noaptea 'ntocmai ca ziua.

«Astfel, cu câinele călăuză bună, voinicul apucă d'alungul în jos, valea Orgoaei. Prin volbura apelor ei, se rostogoliau acum cu vuet, rădăcinile de copaci și bolovanii de peatră, surpați dela munte. Și câinele și stăpănu umblau încet și cu sfială pe costișul lunecos ; dar când ajunseră tocmai d'asupra priporului de unde se' väd, în poală, urmele unei cetăți de Uriași și brasda vladnică a Troiannlui, Miclăuș stătù în loc mărăind, ca în preajmă de vânat. Voinicelul sticlì ochii. Flăcăraie alburii ieșiau pe acolo din pământ și sburau d'asupra tainitei unde stătură ascunse, atâta mare de vreme, comorile cele dela Petroasa, cloșca cea vestită cu puii ei de aur ; dar la lumina sclipitoare a văpaielor, vânătorul zări, printre ierburi și petroaie, căpătâna lungăreață a unui dihor care, cu ochii răsleți, cătă drept la dânsul. Trupul și coada, dobitocul își le încolcise, le făcuse

ghem, în fața coteiului, cum făc dihorii când n'au loc de scăpare în vizuinele lor de sub pământ. Voinicul nostru erà gata să asvârle într'nsul ghioaga lui cu ținte poleite ca să-l prăpădească, când dihorul începu a chițai în limba lui de lighioană și a ztce :

„Impărate luminate,
 „Nu'mi luà zilele toate ;
 „Ia-mi-le pe jumătate ;
 „Că'ți voi eu nestemate,
 „Chiar peatra smarandului,
 „Verdeața pământului !.

«Feciorul de împărat, aducând-și aminte cât de bun augur îi fusese asemenea vorbe din graiul vulturului, lăsă ghioaga jos și goni câinele în lături ; iar lighioana, bucuroasă de a se simți scăpată, începù să râcăe țărâna cu labelc și scoase dinaintea voinicului o piatră de smarand, 'mare și frumoasă, de strălucia verde și râmurată ca spicul crud al grâului, ca rodul pământului.

«Atâta fù voinicului până ce ridică de jos smarandul fermecat și-l băgă în sân ; și-apoi de atunci înainte toate jivinile câte se târăsc prin țărână și câte se ascund pe sub pământ, toate îl cunoscără pe dânsul de stăpân. Viezurii cu perii suri, lungi și

drepti ca țepele, și bursucii somnoroși, cari ies numai noaptea din vizuini; șderii pădureți cu blana ruginiă, deasă, moale și frumoasă netezită, și vidrele colțate de pe malul bălților; nevăstuicele cu trupu prelung și mlădios și cu gușe albe, care se furișează printre răzoare, vânănd cuiburi de păsărele, și veverițele șugubețe, cu coada vâlvoi, care sar sglobii pe crăcile copacilor, ronțăind alune, ghindă și scorușe; pințele cu labe scurticele la pept, iar la spate cu picioroange, care, când umblă, se saltă ca locustele, și cățeii pământului, — de le zice și șuițe, — cari scot capul la ameazi din găuri, ca să latre la soare; apoi mișunii cei gropanele pline de grâne, și șobolanii din smârcuri; toate lighioanele, până și cârțițele orbețe și arici ghimpoși, ba chiar șerpi, gușterii și șopârlele, toate i se arătau lui în cale, sau ca să-l slujiască la vre-o trebuință, sau ca să peară de mâna lui, căne aveă plăcere de vânat. Cu dânsul vulpile își cheltuiau de pomană și viclenia minții și iuteala piciorului, căci de fiecare minciună a vulpei, el află prea lăsne mijloace o mie ca să-i viă de hac. Apoi și cu ursul cel mai sălbatic, el își făcea jucărie; fără secure, fără cuțit el intră semet în viziuna lui, se luă cu dâ-

sul la luptă dreaptă și în totdeauna ursul cădea mort la pământ.

«Astfel prin văzduh, astfel pe sub pământ, el erà mai tare, el erà mai mare; de aceia și traiul lui erà acum și mai mult pornit pe vânătoare.

Când feciorul de împărat treceà pe dealul Balaurului, d'a stânga Slănicului, lighioana cea înfricoșată, cu o falcă în cer și cu alta în pământ,

Șerpoaică cu solzii verzi,
—să n'o vezi să n'o visezi! —

de grabă se zvârcolià, se pitulà și se afundà până la gurile iadului, ca să nu o vază viteazul vânător, să nu-i reteze cu paloșul, șapte capete și să nu-i stingă șapte suflete. Oricât de mult se silià dânsul ca să-i apuce înainte, iazma iadului prididià cu fuga și voinicul rămâneà mereu să-și scoată necazul pe păsările cerului și pe lighioanele pământului. Da zi peste zi și nu puteà nemeri.

«Așa mai păți într'o noapte; și a doua zi, de ciudă și de mânie, se porni de pe dealul Balaurului în jos, când abià se miji de ziuă, și ajunse deodată cu zorile, când se deschideau florile, la valea stearpă și pustiă a Piclelor de glod.

«Dacă nu știți și n'ați văzut, să vă spui

eu că acolo și-a așezat Necuratul cazanele cu catran și cu smoală clocotită : pe sub pământ gâlgâie și fierbe glodul noroios, mai rece decât ghiata, mai negru decât ceața ; apoi, pe guri căscate prin tot ocolul acelei văi fără de scursoare, țâșnește tina în sus, când de o șchioapă, când de o palmă, când de un stângen și mai mult ; la fiecare gură împrejur s'a durat mușuroiu, și balele cătrănite pe care Ucigă-l-toaca le scuipă din văgăune, se scurg năclăite d'alungul moviștelor, se adună în nomol, se usucă de vânt, se crapă de soare și aștern tot fundul văii cu o humă sură și jilavă, pe care nu se prinde, Doamne ferește ! nici troscot, nici ciulini.

«Când, de pe culmea vecină, feciorul de împărat făcù ochii roată d'asupra văii urgisite, el văzù o biată căprioară rătăcită, călcând cu sfială prin nomolul urâcios al mocirlei ; mai departe, o fiară sălbatică, un răs sta stârcit la pândă ; părul de pe dânsul, lung și subțire, alb și cu pete negre, se zbârlise în sus ; urechile-i țuguiete cu pământufuri de peri negri la vârf, se ridicase drepte, și ochii lui, vii și pătrunzători ca ochii de femeie, scăpărau scânteii. Numai în două trei sărituri de pisică, el ajunsese căprioara, se acăță cu ghiarele de peptul ei, își înfipse dinții în beregată și

se gătià să-i sugă cu desfătare sângele din vine, când voinicelul învârti repede praștia cu să o isbiască în fiara. Dar ochii râsului, care văd și în miezul petrelor, zăriră ce i se gătià; el se smulse dela pieptul căprioarei și începù să latre în limba lui de fiară:

„Impărate luminate,
 „nu'mi lua zilele toate;
 „ia-mi-le pe jumătate,
 „că'ți voi u da eu nestemate,
 „chiar piatra rubinului,
 „colcotirea sângelui!“

«Și-acum pentru a treia oară, feciorul de împărat iartă vieța râsului, precum iertase pe a vulturului, precum iertase pe a dihorului; el strânse praștia pe mână, iar fiara, veselă și mulțumitoare că scăpase cu zile, scăpără din ochii ei o piatră de rubină, mare și frumoasă, roșie și viie, mai roșie decât para focului și întocmai ca sângele voinicului.

«Când o luă voinicul în mână și o băgă în sân, pare-că îi mai crescù de o schioapă inima într'însul. De aci înainte toată firea cu suflare era prada lui. Toate fiarele pe cari iuțeala sângelui le împinge în fuga lor a se așterne pământului ca iarba câmpului la suflarea vântului; toate cele, care trăesc

trăesc din vărsarea sângelui; toate câte din sânge își iau puterea și prin sânge o și pierd; toate se supuseră și ele la voințele voinicului, ca pasările cerului, ca lighioanele pământului.

«Dinaintea unui așa minunat vânător,

cerbii de la munte
plecau a lor frunte;
mistreții colțați
cădeau improșcați;
capra săltăreață
nu scăpă cu vieată;
lupii din pădure
picau sub secure;
iepurii fricoși...»

Cam pe aci ajunsese cu povestea Bisocceanul meu, când deodată auzirăm, la spațele nostru, o detunătură de pușcă, urmată de un *Donner-Wetter-Saperment!* exprimat cu o energie de adevărat grenadir kesarokrăiesc. Ne întorserăm iute ochii îndărăt; dar nu mai eră nimeni; tovarășul meu Neamțul se făcuse nevăzut.

— «Sărăcuț de maica mea!» — strigă din băierile inimei Bisocceanul, — s'a repus domnul «*Ininger*». — (Acest fel găsisese el cu cale ca să localizeze titlul de «inginer» al tovarășului meu).

Alergarăm de grabă la locul de unde venise zgomotul și sub o tufă, găsirăm pe

Neamțu răsturnat pe spate, dând din mâini și din picioare ca să se scoale; alături era pușca lui din a cărei țevă ieșia încă fum, puțin mai departe se tăvălia o păsărică, printre fulgii ei risipiți pe iarbă. Calul, de pe care căzuse inginerul, se zăria departe în vale; cu șaua pe dânsul, el apucase, vesel și în goană mare, drumul casei, lăsând călărețului libera facultate, sau de a-și urmări calea cu orice alt mijloc de locomotațiune.

— «Bine prietene,—zisei în sfârșit eu pătitului, după ce constatarăm că nu se află în nici o primejdie,—«fă-mă să înțeleg mai «întâi, cum ai căzut de pe cal?—Apoi pentru ce ai tras cu pușca?—În sfârșit pentru ce te-ai depărtat de noi?» — La toate aceste întrebări, el nu avea alt răspuns decât:—«Asta, zău, nu știu!».

Călăuzul nostru nu era mai puțin curios decât mine ca să afle cum se petrecuse lucrurile; dar el cel puțin găsiă însuși pentru toate, câte un cuvânt de răspuns și de mângâiere.

Dar neamțul se apără că el n'a tras de fel cu pușca s'a tras singură și că, din aceia, calul sperându-se, a sărit și l'a trântit jos, unde l'a și lăsat fără rușine nici păcat.

— «Lasă, Domnule; nu e nimic, că ai

«căzut pe spate și te-ai rezimat în coate. «Rău erà dacă cădeai pe brânci, că puteai «nasul să ți-l frângi».

Căutând apoi prin iarbă, el dete peste păsărica rănită și jumulită, care, sărmana, se svârcolea ca vai de ea; erà o biată ciocârlie. Bisoceanul luând-o, în mână, cunoscu îndată că erà ucisă, nu de alice ci de ciocul gaitei:—«Cu bună seamă, Domnule, dumneata ai vrut să tragi în pasărea răpitoare și nu vei fi nemerit-o; dar «lasă, că nu e nici o pagubă; vânatul cel «bun tot al domniei tale a rămas. Vorba «românului: nu e pentru cine se gătește, «ci pentru cine se nimerește.»

— «Lasă, Domnule, că și așa e bine!»— zicea Bisoceanul.—«Dumneata tot nu rămâi «păgubaș, că și dacă n'ai dat în vânat, vânatul ți-a picat din cer jumulit gata. Și-a «poi despre căzătură, să n'aibi vreo mahniciune, că pământul nostru românesc e «bun de obrânteală;

Cine cade pe el jos
se scoală mai sănătos.

Și într'adevăr, Domnul *ininger* se ridicase teafăr și fără vătămare. Se vede că somnul îl podidise pe când Bisoceanul îmi povestià basmul, pe care el nu-l putea pricepe, și astfel, pe nesimțite, rămăsese în

urmă de noi. Pe când dar Neamțul moțăia
călare și calul își urmă calea în tihnă, o
veselă ciocârlie se legăna prin aer, ciripind
la soare, întocmai ca și ciocârlia cea din
grațioasele strofe ale *glumei* vechiului poe-
francez Ronsart, cel de viță românească:

Hei! Doamne mult îmi sunt dragi
plăcerile dulcii tale vieți,
ciocârlia, care despre amor
cântă dinzi de dimineată,
scuturând în aer roua
cu care e stropită pana asta!
mai nainte ca soarele să răsară
tu înalți trupu'ți spălat
spre a-l șterge de nuori,
clătinându-ți aripele mărunte
și săltându-te în mici sărituri,
Tu spui în aer așa dulci cântări
în a ta veselă ciripire,
încât ori ce amant ar dori,
când te aude cântând primăvara,
ca tine să fie păsărică.

S'a întâmplat însă ca, în loc de poetici
amanți, ciocârlia noastră să fie auzită nu-
mai de o gaită flămândă și, în cazul de față
urmașul Banului Mărăcine se vede silit să
treacă lyra în mâna strămoșului său Vir-
giliu, ca să sfârșească această istorioară.

Pasărea vrăjmașe se repezi, zbierând prin
aer, ca să prindă pe cântăreață, și aceasta,
mititica, în zadar cearcă să-i scape prin

fugă. «Pretutindeni unde dânsa, fugind ușurică, tăia văzduhul cu aripile ei, iată și dușmana, cruda gaiță o urmăria cu chiote mari prin aer».

La țipetele de bucurie ale gaiței, la văitările sărmanei ciocârlii, somnorosul, plecat pe oblâncul șelei, tresări și, în mișcarea-i zăpăcită, îi căzù pușca de pe umeri; cocoșul se lovì de scară; umplutura se descărcă cu zgomot; gaița și calul se speriară amândoi deodată; una lăsă prada să-i pică din cioc; celălalt trânti jos pe călăreț, și astfel vânătorul fără voie și vânatul neașteptat se întâlni alături, pe iarba verde a plaiului.

Dar calul, ca și gaița, își văzù de calea sa și tovarășul meu rămase pe jos. De aceea și Bisoceanul, cere erà cam atins în amorul său propriu de povestitor, prin somnul inginerului, îi spuneà drept mângâere:— «Vezi, Domnule *ininger*, dacă dumneata «știași românește și ascultai la basmul meu, «nu erai să pați atâtea nevoi! Dar fie! «când este vorba despre vânătoare, apoi «poți să te lauzi că ești născut cu tichia «în cap, și

Vânătorul norocos
umblă bucuros
pe jos.

Astfel ne urmăriam calea spre Bisoca.

II

Eram acum tocmai pe culmea dealurilor sub care se adăpostește, ca într'o copae, satul Bisoca. Gata a cârmii la dreapta, ca să coborîm în sat, aruncaii împrejurul meu o lungă și mulțumitoare privire, voinđ să-mi iau astfel ziua bună dela întinsele priveliști ale plaiului, mai înainte de a le perde cu totul din vedere.

Soarele apuneà drept dinaîntea noastră ; cercul lui roșiatic scăpătase până pe zarea orizontului și razele-i, calde și senine, pare că se așternuse peste tot șesul răsăritean al țării, care ni se destindeà acum sub ochi. De pe acest tăpșan culminante de unde munții Săcuieni cotesc spre țara Vrancei, tot Bărăganul, tot câmpul Brăilei, tot șesul Galaților, cu matca Râmnicului, cu valea Buzăului, cu lunca Siretului, toată acea lată și oablă câmpie se arată scaldată într'o lumină gălbue și lucioasă, ca fața unei uriașe sinii de aur ; printr'însa, liniile șerpuite ale rîurilor se desprindeau ca fire crețe de beteală argintie, iar suprafața netedă a apelor sărate din Balta-Albă și din Balta-Amară oglindiau ca niște ochiuri de sticlă, ferecate în mijlocul dauritei table. În depărtarea cea mai afundată,

dealurile dobrogene, tivite cu aburoasa cordea a Dunărei, încingeau, ca cu un cerc plumburiu, acest curios tablou, al cărui aspect devenia cu totul fantastic, prin neobișnuite și metalice reflexe.

Mai aproape de noi însă, sub forme și cu colori mai reale, se vedeau, pe vârful Bisociei și pe al Ulmușorului, mari petroaie sure și murgi, unele grămădite la un loc ca turme de vite adunate la repaos, altele risipite prin livezi, ca vacile când pasc pribege. Apoi, sub aceste muchii, la stânga, pământul se lăsă la vale, în costișe și pripoare gradate, până se cufundă în jghiaburile mult umbrite ale Râmnicului și Râmnicelului; tot pe acolo, la locul ce se zice între Râmnice, se zăria încă poenile fragede și verzi ale Năculelor, adăpostite sub stâncile roșcate, care se numesc Petrele-Fetei; și în fund de tot, înălțându-se în albăstreala înnegurată a cerului, se pierdeau culmile păduroase ale Steșicului, învelite în umbre viorii, civite și negre.

Preumblându-mi ochii, când peste șesul cu străluciri și scânteie, când prin munții cu tainice și răcoroase raze, mă așezasem pe un bolovan de piatră și așteptând să dispară cu totul soarele, nu mă puteam sătura de asemenea priveliști, ce nouă, o-rășanilor, ne este dat arareori a le vedea;

dar călăuzul nostru ştia că noaptea are să vie iute şi că scoborişul până la sat ne va cere, prin întuneric, poate o oră şi mai bine; de aceea el ne îndemnă să ne pornim îndată, şi drept mângâiere, îmi spuse că are tocmai vreme ca să isprăvească şi basmul cel cu Feciorul de împărat, norocos la vânat, până vom sosi de vale.

— «Bine zici, bădiţă; — îi respunsei; — «negreşit că trebuie să mi-l spui tot, dacă «mai este: Dar stăi! unde rămăseseseşi?... «pare că începuseşi a îndrugă o şiretenie «de lighioane ca cea din hora dăsgovelei:

Ursul cu cercei
umblă după miei.
Lupul cu cimpoi
umblă după oi.
Vulpea în papuci
umblă după curci.
Şi-un iepure schiop,
într'un vârf de plop,
treeră la bob.

«Aşa este?

— «Cam aşa, dar iar nu prea, — îmi răspunse munteanul pierzându-şi oarecum sărita, în urma glumei mele de care mă şi căiam, şi scărpinându-se la ceafă ca omul care stă la îndoială. — «Pe semne, boierule,» — adăogi el, — «ţi s'a făcut urît unde am tot spus anume toate soiurile de păsări şi de jivine care trăesc pe la noi,

la munte. Dar de! ce să-i fac eu, dacă așa e basmul? Va să-l spui și eu după cum este șartul și datina lui. D'acum înainte însă nu mai avem nimic a face cu li-ghioanele cele cu patru picioare, nici cu cele multe zburătoare; destul numai să vă fie în știre că Feciorul de împărat nu ave-a seamănilă său pe lume la ale vânătorii. Când d'abia da cu gândul să facă vre-o izbândă la vânat, voința pe dată i se și împliniă; d'aceia și lumea întreagă când pomeniă despre dânsul, nu-i ziceă într'alt-fel pe nume, ca: Feciorul de Impărat, cel cu noroc la vânat.

«De va fi stat o lună, sau un an sau doi, pētreându-și vieața fără alte nevoi decât numai cu plăcerea și cu mângâierea de a prinde și de a ucide frare pădurețe și păsări cântărețe, cine va ști, spună-o. Pe noi ceștia, plăiași și vânători dela munte, atâta ne taie capul că omul la vânătoare, fie pe geț și ninsoare, fie pe năduf de soare, nici nu prinde veste ca ce timp mai este, nici nu vrea să știe cum are să-i fie, nici nu bagă'n seamă la muncă de-l chiamă, nici că ia aminte de orice cuvinte, ci vesel omoară vremea care zboară, fără griji trăește, pe pământ domnește, și e la vânat ca și împărat.

«Acum, dați și domniavoastră cu soco-

teala, dacă chiar nouă, — niște bieți păcătoși plini de trude și de nevoi, — vânătoria ne oțelește sufletele și ne răpește mințile, apoi ce încântic de fală și de vitejie trebuie să fi fost pe voinicul fecior al Doamnei Neagăi! Vesel și voios la inimă, ager și vârtos la trup, el zâmbind ieșea dimineața din palatele părintești, zâmbind se înturna seara la maică-sa înapoi. Așa vieată, lină și neturburată, doar că în raiu poate să mai fi gustat cineva.

«Dar grijile și mâhniciunea lăsat-au vreo dată multă vreme pe om fără ca să se lege de capul lui? Firea omenească așa este ea dela Dumnezeu osândită, ca să nu plutească neîncetat ușor, ca fulgul pe apă, și să nu calce mereu tot pe căi desfătate. Căci acolo unde este poiana mai înflorită și cu frunzari acoperită, acolo e și cursa priponită. Dai într'însa fără ca s'o vezi: te apucă, te glodește și uneori chiar de rea nu vrei să o crezi.

«Ia să vedeți acum în ce fel păsul aveă să-l ajungă pe voinicelul nostru, și cu ce gingașe amăgiri aveă să-i sece puterile și să-i stingă fericirile.

«Intr'o seară ca cea de astăzi, pe la apusul soarelui, ca acum, el șezuse să se odihnească pe unul din petroaiile măcinate de pe dealul Ulmușorului, tocmai d'asupra

gârliciului de piatră, căruia îi zicem noi grajdul Zmeilor, fiindcă acolo se adăpostiau adinioară, în vremea de demult, fiarele cele aripate. Şedeà el şi privià în jos cum negurele întunecau treptat văile şi culmile, când văzù trecând încetinel pe d'asupra capului său, o porumbiţă, uşoară şi albă ca spuma laptelui la mulsoare, ca florile crinului de rază de soare. I se făcù dor de acea păsărică şi ca s'o prindă de vie, puse mâna în sân, la zamfirul cel fermecat ; dar ea, uitându-se la dânsul cu ochi dulci, fermecători, gunguni galeş în limba ei cea păsărească, şi-i zise :

„Ah, voinice, voinicele.
„nu opri căile mele ;
„ci te ia dupe-al meu s̄bor ;
„căci ; cu sânul plin de dor,
„te chiamă să-ţi faci dar
„un scump, alb mărgăritar
„mândra Fată-a pietrelor
„din valea Năculelor.

«Acele cuvinte, așa dulce șoptite, deșteptară în inima voinicului un freamăt necunoscut ; în sânul lui se aprinseră dorințe nedesluite, pe care până în ceasul acela nici în vis nu le încercase. Fără de a mai stă să cugete, el se ridică iute în picioare ; sângele i-se încinsese ca focul prin vine ; peptul îi svâcnià ; în tot trupul simțià un

avânt neînstrunat ce-l pornià să meargă supus și ascultător la chemarea porumbiței. Urmărind cu piciorul pe uscat sborul ei lin — cumpătat, el scoborà văi, suià dealuri, străbătea păduri, trecea lunci și pâraie, și de ce umblă, pare că mai ușor pășià. Când raza cea mai târzie a soarelui se prelungeà sfiețã pe foițele ierbei înflorete din poiana de sub stâncele Năculelor, păsărica se opri pe o răsură îmbobocită și cu grai dulce cântător, strigă așa :

„Tu ce plângi în stâncă
 „la umbră adâncă,
 „ieși acum din piatră,
 „albă, dalbă fată,
 „vie și frumoasă,
 „blândă, răcoroasă,
 „cu chip luminos,
 „cu trup mlădios,
 „cu par aurit,
 „pe umeri leit,
 „eși, Fată, din poartă
 „să te vază-odată,
 „scumpul tău ursit;
 „căci iată-l sosit!

«Ca un vis, ca o părere, se coborî de pe stâncă, mândra albă fată, naltă, mlădioară ca o trestioară, cu părul de aur, cu ochi de balaur, ruptă din soare întocmai ca Ileana Cosinzeana. De frumoasă ce erà, de albă ce s'arătà, la soare puteai cătã, iar

la dânsa ba! Cine îi vedeà mersul, cine îi zărià chipul, cine-i auzià glasul, nu puteà să o priviască și să nu o îndrăgiască, nu puteà să o auză și să nu i se încrează.

«Cu zâmbetul gingaș pe guriță, cu ochi galeși și pătrunzători, venià mândra cam descinsă, pășind ușor și legănat prin earba moale și deasă a pajiștei. Ea se oprì dinaintea voinicului și, arătându-i între degetele, un bob mărunțel de mărgăritar, alb, curat și luminat ca laptele la mulsoare, ca floarea crinului la soare, ca dragostile de fată mare, ea, cu viers dulce femeesc, care mai lesne decât săgeata străpunge inima voinicului, îi grăi, răsând, așa :

„Dați-l-aș și nu l-aș da,
 „că mă tem îl vei uita
 „când la vânat te tot plimbi! —
 „Ba l-aș da, de vrei să-l schimbi
 „cu piatra zamfirului,
 „limpezimea cerului,
 „cu piatra smarandului,
 „verdeața pământului,
 „cu piatra rubinului,
 „colcotirea sângelui“.

«Feciorul de împărat rămăsese uimit ca dinaintea unei năluciri încântătoare. Nu știà bine dacă este deștept sau dacă visează. Nu-i vineà să deà crezământ nici vederilor, nici auzului ; și că toate acestea,

zâna ce-i stă în față îl privi cu ochi fermecători, aruncând prin tot trupu-i, când aburi fierbinți, când fiori de ghiață; vorba ei îi răsuna până în suflet, dulce și înduplecătoare. Pe când ea cătă la dânsul și zâmbiă, lui i se năluciă pare că câmpul înflorise și cerul se luminase, iar când ea deschise gura ca să-i vorbească, pentru dânsul, munții răsunară, apele se turburară, brazii se scuturară, codrii se treziră, frunzile șoptiră, stelele sclipiră și în loc se opriră. Atunci vieța, să i-o fi cerut dânsa, gata și bucuros eră el să i-o dea, numai ca mereu să poată privi la ea, numai ca în veci să o poată auzi.

«De grabă scoase din sân câte-și trele nestematele fermecate, care până atunci fusese și toată puterea și toată bucuria lui, și, fără să se mai gândească, fără să se îndoiască, le aruncă cu mulțumire în poala drăgălașei copile. Buzele ei fragede și ru-meoare se resfoiră într'un răs de nebunatică bucurie, și apucând mărgăritarul între dinții ei, albi și mărunți ca și bobul nestemat, îl puse binișor pe buzele voinicului, într'un dulce și lung sărutat.

«Atunci umbrele călduroase și bălsămite ale nopții de vară ascunseră în negură și în tăcere pe fericiții miri; singură, porumbița cea albă îi desmierdă prin întu-

neric, când cu vesele cântări, când cu blânde văietări ; dar când răsăriră zorile, deodată cu florile, porumbița amăgitoare și la dragosti îndemnătoare, peste țări și peste mări sburase, prin văzduh se depărtase, fugind ca să nu mai vie, și luând cu sine în vecie, scumpul, feciorescul dar, bobul alb de mărgăritar.

«Zile și nopți, luni și săptămâni trecură. Feciorul de împărat și Fata din piatră trăiau înstreinați de lume, singuri singurei, el numai cu dânsa, ea numai cu el, și altă grijă nu purtau, altă plăcere nu gustau de cât ale dragostelor lor. Cercuind lumea întreagă în poenița înflorită și cu frunzari acoperită de sub Petrele fetei, voinicului năpustise codrii, urâse isbânzile vieței sale de mai nainte. Vânătoarea eră uitată ; inima lui se scâldă acum toată în desmierdări noi și necumpătate. Pasări, fiare și lighioane trăiau de el oropsite ; toate se înstrăinase și se lepădase de a lor sburdalnică stăpână ; nici una nu-l mai cunoștea, nici una nu-l mai ascultă ; dar nici lui, nesocotitul, de ele nu-i mai păsă. Arcul și săgețile, ghioaga și praștia stau aruncate la pământ : rugina și putregaiul se lipise de ele și le rodeau puterea. Așa feciorul de împărat, uitând vitejia vânătoarească, uitând și casa părintească, ședeă

ziua și noaptea lungit moale pe covoare și cu capul în poala copilei, se uită cu ochii în ochii ei, îi sorbiă suflarea de pe gură și-i cerea mereu să-l desmierde cu cântecele ei.

„Cântă-ți, mândro, cânticul,
 „că mi-e drag ca sufletul.
 „Cântă, scumpul meu odor!
 „Ici cu tine-aș vrea să mor!“

«Dar muierea tot muiere ! Dă-i ce-ți cere că o să te certe de ce i l-ai dat. Cu încetul cu încetul, începù fata a luà seama că sufletul voinicului se înmuiase de dogoreala dragostelor femeiești ; acum îi părea rău și-i venià ciudă că iubitul ei nu mai erà ca mai nainte, vitejelul plaiurilor, căruia lumea îi zicea cu laudă : Feciorul de Impărat, cel cu noroc la vânat ! În zadar îi cântà ea, cu viers dulce fameiesc, mândru cântec haiducesc ; în zadar îl rugà să se trezească din traiul lănced și trândav în care îl cufundase viața de iubire ; în zadar îl tot îndemnà ca să iasă cu dânsa din pustietate, ca s'o ducă să vază lumea. El în brațe o strângeà, dulce o desmierdà, și așa îi tot vorbià :

„Facă lumea ce va face
 „noi trăim aci în pace,
 „cum ne drag și cum ne place!

„Zică lumea ce va zice;
 „fericirea de aice
 „tot nu poate să ne-o strice!
 „Spue lumea ce-o voi
 „noi aci cât vom trăi
 „fără griji ne vom iubi!“

«Dar uritul, uritul cel pocit, boala cea fără de crezământ, care din plăceri trezite încolțește, sufletul îl amărește, ca doruri se hrănește și la noi plăceri râvnește, uratul cel urgisit, care se usucă și topește, mereu și necurmat în inima copilei se prefiră și pe fiecă zi mai adânc o pătrunde, în ea silnic se încuibă, mai amarnic o rodea. Feciorul de împărat vede și simțea toate; dar leac sie-și nu-și știa găsi. Fata umblă mai adesea razna prin păduri și prin livezi cu fruntea înourată, cu fața lacrimată și când se întorcea la soțul ei și-l găsea văitându-și tristețea, lungit sub tulpina brazilor, ea îi zicea plângând și suspinând:

— „Scoală dragă; scoală frate!
 „nu mai tot zăceai pe spate,
 „că mi-am urit zilele,
 „mutând căpătăiele,
 „când la cap, când la picioare,
 „când la umbră, când la soare.

— „Of! dragă, iubita mea!
 „nu pot, nu pot, chiar de-aș vrea;
 „boala mea nici că s'o duce.
 „pân'ce tu nu-mi vei aduce

„mură-albastră și amară,
„sloiu de gheață 'n miez de vară.

— „Of! dragă iubitul meu,
„ajutați-ar Dumnezeu!
„eu toți munții i-am călcat,
„mură-albastră n'am aflat,
„sloiu de gheață n'am găsit,
„că pământu-i încălzit.

— „Fetișoară din Buzău,
„mură-albastră-i ochiul tău
„care mă ucide rău;
„sloiu de gheață netopită
„e chiar inima-ți răcită
„și de mine deslipită“.

«Când ajunge inima să fie sleită de dragoste, apoi curând piere și mila. Fata din piatră, sătulă și de pustiul munților și de iubirea singuratică, visă acum noaptea și se gândia ziulica întregă, la locuri desfătate și pline de lume, la orașe cu sgomot, cu petreceri și cu veselii, la cetăți unde toți să cate la dânsa cu dor și cu drag, și dânsa cu mândrie la toți să se arate frumoasă și împodobită în haine trufașe și în petre nestemate. Destul, destul, își închisese ea tinerețele în depărtări, de lume înstrăinată; destul gustase plăcerea iubirilor tănuite. Acum inima-i sbură, ca fluturele dupe lumină; sufletul ei cerea zgomotul veselilor, strălucirea averilor, vâlva trușilor. Astfel

de dorințe îi frământau mereu mințile, și stim cu toții că ce se naște în cap de muieră, într'însul neistovit nu pere.

«Intr'o dimineată când feciorul de împărat se trezi din somn, îngreuiat de lângoare și de inimă-rea, Fata din piatră pierise de lângă dânsul. O așteptă să vie la amiază, o așteptă să vie seara; dar umbra molifșilor se așternu încetinel d'a lungul pajiștei, scăzù și crescù iarăși, dovedind scurgerea vremei, și nimeni, nimeni nu veni.....

«Atunci pricepù dânsul că copila a fugit și'n păduri l-a năpustit; atunci văzù bine că puica a sburat, s'a dus și pe dânsul l-a răpus. Atunci în lăuntru lui se făcù adânc întuneric; în pept, inima-i zdrobită, se încolăcia ca crâmpeie trunchiate de șearpă veninos. Ziua la soare, el se frământà în durere: noaptea la stele, din ochi îi picură izvor de plânsoare, și la tot ceasul, noaptea ca și zioa, zioa ca și noaptea, glasul lui duios răsună prin codru:—«Doamnă «a inimei mele, stăpână a acestor locuri! «de ce m'ai părăsit? Unde te-ai dus? Ah, unde?.....

«Iși aduceà aminte d'ale ei dalbe frumuseți, d'ale ei dulci cântări, de zilele fericite pe când glasul munților și al apelor răspundeà cu vesel susur la glasul copilei;

pe când ea umblă legănându-se, gingașă și ușoară, pe verdeța livezilor; pe când ea tremurând, scutură de pe cosițele-i bălaie, zăpada mai puțin albă decât pelița ei. Atunci inima lui, cu suspine, întrebă în zadar pe codrii și pe stânci: «Unde și în ce țară va mai fi acea mândră floare, «acea drăgăstoasă româncă, cu față albă ca crinul, cu glas încântător de zână?.... «Numai râul acuma, numai apele, când se «clătesc, răspund cu vuet la gemetele mele... «Ah! unde mai sunt, stăpâna mea dorită, «ah! căci numai sunt chiar și viscolile de «odinioară!»

«Dar toată jalea' lui eră în deșert; ce a fost verde s'a uscat; ce a înflorit s'a scuturat. Intr'acele plaiuri, în care el găsise mai întâi mulțumirea, vânând și prinzând cu nepăsare păseri de pe cer și fiare de pe pământ; în acele dumbrăvi unde apoi își aflase fericirea la sânul drăgălașei fecioare, acum totul eră veșted, totul eră ofilit, totul se îmbrăcase într'un giulgiu de ger și de întristare. El cercă să ridice dela pământ arcul și săgețile, ghioaga și praștia; dar armele erau ruginite, puterele-i erau slăbite, ochiul vedeà turbure la țintă, brațu-i nu mai știà să nimeriască țelul. Deodată cu nestematele pierduse și farmecul lor puternic; Fata din piatră le

luase cu dânsa ca să facă cu ele cercei și ghiordane; iar el, sârmanul, el își aducea atunci aminte, cu dor și cu jale, despre locul unde născuse, despre căminul unde crescuse, despre măicuța dulce care pe sânul ei îl legănase, despre toate bunurile, toate averile și toate mulțumirile pe cari le pierduse. El se îngroziă văzându-se ajuns a rătăci, ca un suflet călător și fără tărie, prin locașele sălbatice ale fiarelor, a cercă prin codri și prin pustii năluca fericirilor, și inima-i sângeră, răsipită în târzii și zadarnice căințe.

«Câți alții pe lume își văd, ca dânsul, virtutea și norocul spulberate prin nescotința lor! Când e omul tânăr, el nu știe, biet, să prețuiască bunurile cu care Pronia cerească, mumă darnică și iubitoare, l'a înzestrat. Se îmbată de veselie juneței, de farmecul frumuseților, de plăceri trecătoare, de zburdări amăgitoare, și, dacă într'acea beție, își perde sau își răsipește nestematele odoare cu care îl împărtășise soarta, curând, curând în urmă, îl ajunge și ceasul amarnic al căinței; ș'apoi, după dânsul, se cascade, întunecos și rece, tăcutul, pustiul mormânt!

«Așa! vă veștejiți voi toate, plăpânde flori ale vieții, tinereți, iubire, plăceri,

trecători frumuseți, — frumuseți, dar din cer, pe care cerul pizmaș îndată ni-l răpește, — în grabă vă ofiliți și periți toate, dacă printre voi doară, nu se prefiră vre un fulger cu arsură, vreun fior de nemurire! Cată cu un ochiu de milă la cea tinerime de rând ce, în toiul frumusețelor, trăiește în desmierdări și în desfătări se îmbată... Când va golî până la fund paharul cu încântările, ce o să se aleagă dintr'însa? Cine o să mai știe de ea?... Groapa, care o așteaptă, o va înghiți întreagă. Tăcerea de veci o să stingă după lume, cu a ei ființă, ș'ale ei sterpe iubiri!»

.

Lacrămile de căință și duiioasele cugețări ale Feciorului de Impărat, cel ce fusese odinioară norocos la vânat, mă por-nise și pe mine pe triste gânduri; îmi veniau acum, unul după altul aminte, atâtea falnice visuri ale junetei mele, care, împreună cu anii cei repezi, s'au nimicit în zadarnicul deșert... căci repezi, vai! repezi se strecoară anii!

.

Dar eră noapte în toată puterea când începură să ne salute lătrătorii din satul Bisoca. În bătătura casei arendășești ardea

un foc mare; descălecai la flăcăraia trosnitoare a brazilor, și domnul Sterie, arendașul, ne ieși cu plin înainte. Intr'o mână ținea o botă cu păstrăvi vii, proaspeți și sglobii, pescuiți în părâul spumegos de sub poala umbrită a Pietrelor Fetei; în cealaltă purtă o cușcă cu iepurași de casă, plocoane trâmise de starițul unui schit vecin, care hrănește și prăsește în curtea mănăstirii d'alde așa arzoi și spornic vânat, rar în țară la noi și botezat în Codicele Civil, art. 468, cu numele posnaș de *Lapinii ținuți pe lângă casă*, iar în *Dicționarul limbii Române, elaborat ca proiect după însărcinarea dată de Societatea Academică Română*, pagina 991, cu aceia, tot așa diochiată și puțin românească, de: «*Cunicule* sau *cunicule*, specia de animal, din genul *iepurelui*, foarte asemine cu *iepurele*, și de «*acea-a* numit pre alocurea și *iepure de casa*, francesce *lapin*».

Ași dori să aflu care sunt locurile unde, vorbindu-se neaș românește se mai zice și altfel, bună-oară, — cine'l, cine'l, pus-ai degetul pe el? — *Cuniclu* și *Lapin*.

D'asa lătină dobitocească.
d'asa păcălitoare franțuzească
unul Domnul să ferească
limba noastră părintească!

Dar domnul Sterie, din tindă, ne pofteste la mâncare. Drumul, basmul și gândurile melancolice m'au secăt la stomac; mă grăbesc dar a intră în casă, unde ne așteaptă masa, care de mult stă întinsă.

Fiindcă, d-voastră însă, cinstiți cititori, n'ați fost poștiți împreună cu mine, vă las afară și, drept mângâiere, vă trimit de departe, ca hrană intelectuală bună de rumegat, această poveste încurcată, însoțind-o cu o prietenească salutare... cam slabă și searbădă mâncare!

Dar să fie cu iertare,
Căci am fost la vânătoare!

VERIFICAT

1987

S F Â R Ș I T

VERIFICAT

2007